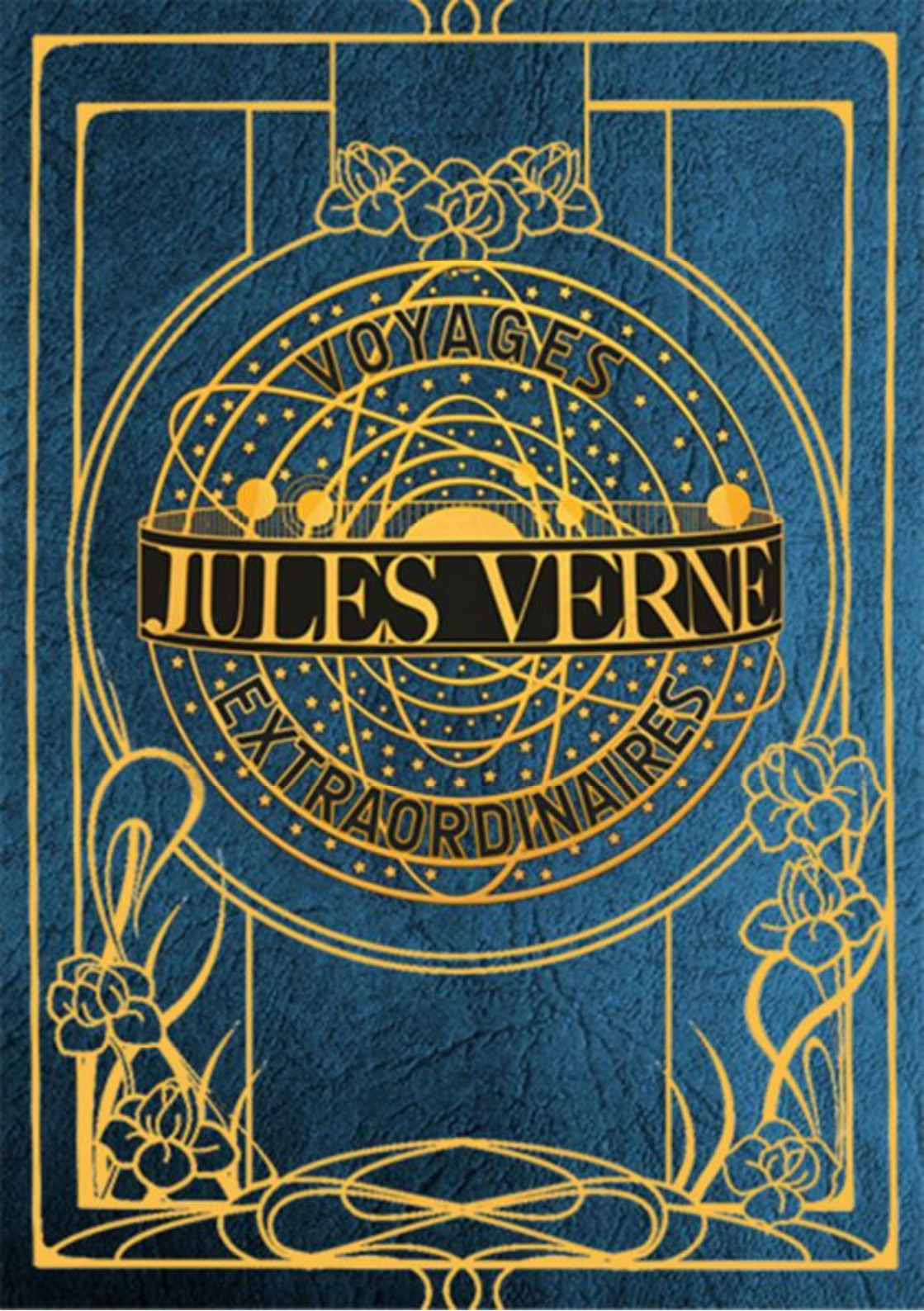
VOYAGES
JULES VERNE
EXTRAORDINAIRES

Jules Verne

Jules Verne

65

Logodnica indianului (Martin Paz)

Răscoala de pe vasul Bounty

Jule Verne – Martin Paz, Le Musée des familles du no. 10 (juillet 1852) au no. 11 (août 1852), Paris & Éditions Hetzel, Paris (avec Le Chancellor, texte remanié)
Jules Verne – Les Révoltés de la Bounty, Éditions Hetzel, Paris, 1879 (avec Les Cinq Cents Millions de la Bégum)

Logodnica indianului (Martin Paz) & Răscoala de pe vasul Bounty, editura J. Negreanu, Bucureşti, 1924. Traducere de George B. Rareş.

Ilustrații:
Jules Férat
Leon Bennett

Ediția electronică ver. 1.0 Dyo67 & Fizikant

Cuprins

Logodnica indianului (Martin Paz)
Capitolul I
Capitolul II
Capitolul III
Capitolul IV
Capitolul V
Capitolul VI
Capitolul VII
Capitolul VIII
Capitolul IX
Capitolul X

Răsculații de pe vasul "Bounty"
Capitolul I Părăsirea
Capitolul II Părăsiții
Capitolul III Răsvrătiții

Logodnica indianului
(Martin Paz)

Capitolul I

Soarele dispăruse după piscurile pline de nea ale Cordilierilor;dar sub acest frumos cer peruvian prin vălul străveziu al nopților, atmosfera se îmbâcsia cu o luminoasă răcoreală. Era ora în care se putea viețui europeneşte şi când se putea căuta în afara verandelor niscai adieri binefăcătoare.

În timp ce primele stele se înălțau la orizont numeroşi preumblători se duceau pe străzile Limei, învăluiți în uşoara lor manta, sfătuind despre cele mai neînsemnate treburi. Era o mare mişcare pe Plaza-Mayor, acest fort al bătrânei Cetăți a regilor. Meşterii se folosiau de timpul răcoros pentru ca să orobăcăiască după trebile lor zilnice şi umblau cu hărnicie încolo şi 'ncoace strigând sgomotos minunăția mărfei lor. Femeile cu îngrijre încotoşmănate în mantia ce le tăinuia chipul se strecurau printre grupurile de fumători. Vre-o câteva senoras în găteală de bal, pieptănate numai cu îmbielşugatul lor păr presărat cu flori naturale se lăfăiau în largile lor căleşti. Indienii treceau fără a'şi ridica ochii, ştiindu-se prea înjosiți pentru ca să fie luați în seamă, ne trădând nici cu gestul nici cu vorba înăbuşita pizmă ce'i sfâşia, şi astfel contrastau cu acei metişi[1] nesocotiți ca şi dânşii, dar a cărora protestări erau mult mai gălăgioase.

Întru ce priveşte Spaniolii, aceşti mândrii scoborâtori ai lui Pizarre, mergeau cu capul sus ca pe timpul când strămoşii lor întemeiau Cetatea Regilor. Tradiționalul lor dispreț învăluia la olaltă şi pe indienii ce'i învinseseră şi pe metişii născuți din legăturile lor cu băştinaşele din Lumea Nouă. Indienii – ca la toate clasele reduse la robie – ne cugetând decât să'şi sfarme lanțurile, confundau într'o aceeaşi ură pe învingătorii vechiului imperiu ai Incas-ilor, şi pe metişi – un fel de burghezie plină de obraznică mutroşenie.

Dar aceşti metişi-spanioli prin disprețul cu care copleşiau pe indieni-indieni prin ura ce-o hărăziseră spaniolilor – se topiau între aceste două sentimente de o potrivă de vioaie.

---

[1] metişi – amestecătură dintre un alb şi o piele roşie se numeşte metis; după cum un mulatru este o corcitură dintre un alb şi un negru.

Acesta era grupul de tineri ce se agita lângă frumoasa fântână ce se înalță în mijlocul Pieței-Mayor. Înfăşurați în punchi al lor, haină de bumbac croită în formă de pătrat lung şi străpunsă de o deschizătură ce lasă să treacă prin ea capul, îmbrăcați cu nişte pantaloni largi, vărgați, cu mii de culori, având pe cap pălării cu boruri mari de paiu de Guadaquil ei vorbiau, țipau şi gesticulau.

— Ai dreptate, Andrei, spunea un omuleț foarte slugarnic ce se numea Millaflores.

Acest Millaflores era trântorul lui Andrei Certa, tânăr metis, fiul unui bogat negustor care fusese omorât într'una din ultimele răscoale ale conspiratorului Lafuente. Andrei Certa moştenise o mare avuție şi el o punea la îndemâna prietenilor săi spre a se înfrupta din ea, necerându-le în schimbul pumnilor de aur decât smerite îngăduinți.

— La ce bun aceste schimbări de putere, aceste veşnice pronunciamente ce sguduiesc Peru? reluă Andrei cu glas tare. Fie Gambarra sau Santa-Cruz care cârmuieşte, este indiferent, pe dată ce nu domneşte aci egalitatea!...

— Bine ai vorbit! bine spui!... esclamă Millaflores care – chiar sub un guvern egalitar n'ar fi putut fi nicicând egalul unui om duhliu.

— Cum! reîncepu Andrei Certa, eu fecior de negustor, să nu pot fi dus decât într'o căleaşcă înhămată cu catâri? Au corăbiile mele n'au adus bogăția şi propăşirea în această țară? Oare folositoarea aristocrație a piaştrilor nu prețuieşte cât toate zadarnicele titluri ale Spaniei?

— Este o ruşine! răspunse un tânăr metis. Şi uite! Iată-l pe don Fernand trecând în trăsura lui cu duoi cai. Don Fernando d'Aquillo! Abia are cu ce'şi hrăni vizitiul şi mai vine de se împăunează cu mândrie pe piață! Bun! Uite un altul: marchizul don Vegal!

O măreață carâtă cotia în acea clipă pe Plaza-Mayor. Era aceea a marchizului don Vegal, cavaler de Alcantara, de Malta şi al ordinului Carol III. Dar acest mare senior nu venea acolo decât de urât şi nu din lăudăroşenie. Gânduri triste se adunau sub fruntea-i chinuitor de încovoiată, şi nici nu auzi pizmaşele cugetări ale metişilor când cei patru cai ai săi îşi deschiseră o cale prin mulțime.

— Urăsc pe omul acesta! spuse Andrei Certa.

— N'o să-l urăşti mult timp! îi răspunse unul dintre tinerii Cavaleri.

— Nu, căci toţi nobilii ăştia îşi arată ultimile minunăţii ale luxului lor, şi pot spune unde se duc argintâria şi juvaerurile lor de familie!

— Da! ştii ceva, tu, care vizitezi casa evreului Samuel!

— Şi acolo, în condicele de socoteli ale bătrânului evreu se înscriu polițele boiereşti, iar în lada de fier se îngrămădesc rămăşițele acestor mari bogăţii!... Şi în ziua când toţi aceşti spanioli vor fi goi ca al lor Cezar de Basan, vom fi câştigat partida!

— Tu mai ales, Andrei, când te vei fi încălecat pe milioanele tale, răspunse Millaflores... Şi încă va să-ţi îndoieşti avuţia!... Ah, aşa e!... Când te căsătoreşti cu frumoasa fiică a bătrânului Samuel, care este limeniană[2] până în vârful unghiilor şi care, vădit lucru, nu are ovreesc decât numele de Sara?

— Peste o lună, răspunse Andrei Certa, şi peste o lună nu va fi avere în Peru, care să poată lupta cu a mea!...

— Dar pentru ce, întrebă unul dintre tinerii metişi, să nu se căsătorească cu o spaniolă de prin meleagurile de sus?

— Dispreţuiesc aceste soiuri de oameni, tot pe atâta cât îi urâsc!

Andrei Certa nu voia să mărturisiască faptul că fusese jalnic isgonit din cele mai multe familii nobile, în care încercase a se introduce.

În această clipă Andrei Certa fu ştraşnic ghiontit de un bărbat de statură 'naltă cu părul cărunt, dar ale căruia membre butucănoase atestau o forţă muschiulară.

Omul acesta, un indian din munţi, era îmbrăcat cu o hainâ cafenie, printre care se zăria o cămaşă de pânză groasă, cu guler larg, şi care se deschidea la pieptu'i păros; pantalonul lui scurt, dungat cu fâşii verzi era legat prin nişte calţavete roşii de nişte ciorapi de culoare pământie; în picioare avea nişte sandali făcuţi din piele de bou şi sub pălăria ascuţită licăriau nişte cercei mari.

---

[2] limeniană – locuitoare din Lima, oraş şi capitala Perului.

După ce se isbi de Andrei Certa, îl privi țintă.

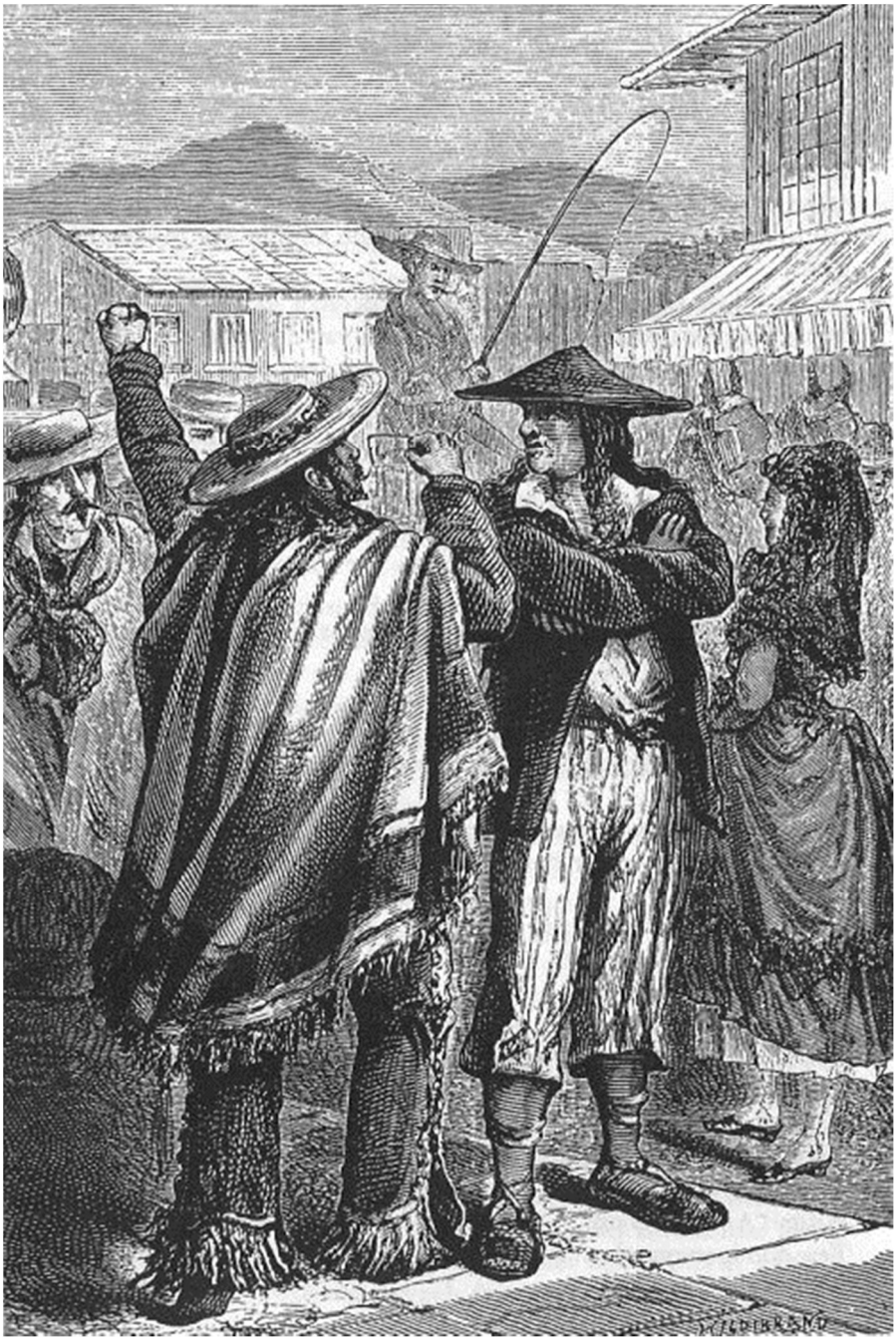
WILDBRAND

— Mizerabil indian! esclamă metisul ridicând mâna.

Tovarăşii săi îl opriră, şi Millaflores esclamă!

— Andrei! Andrei! ia seamă!

— Un rob murdar să cuteze a mă lovi cu cotul!...

— E un nebun! este Sambo!...

Sambo continua a'l aținti cu ochii pe metisul pe care din adins îl isbise. Acesta în care mânia clocotia, înşfăcă un pumnal vârât la cingătoare, şi era gata să se năpustiască asupra agresorului său, când un țipăt gutural, asemănător cu acela al pietroşelului din Peru, isbucni în mijlocul freamâtului preumblătorilor. Sambo se făcu nevăzut.

— Mojic şi nemernic fricos! esclamă Andrei Certa.

— Stăpâneşte-te, spuse încetişor Millaflores şi să părăsim Plaza-Mayor. Limenienii sunt prea semeți aci!

Grupul de tineri se îndreptă atunci spre fundul pieței. Se înoptase şi limenienii îşi bine meritau numele lor: „tapadas"[3], căci nu li se mai zăriau fețele de sub mantalele ce'i învăluiau foarte strâns.

Plaza-Mayor era plină încă de însuflețire. Țipetele şi îmbulzeala creşteau. Paznicii călări aşezați în fața porticului central al palatului vice-regelui, situat în miază-noptea pieței, cu anevoie puteau sta nemişcați în mijlocul acestei mulțimi mişcătoare. Meseriile cele mai variate îşi daseră întâlnire pe această piață, care nu mai era decât o imensă înşirare de lucruri de tot soiul. Parterul palatului vice-regelui şi temelia catedralei, ocupate de prăvălii, făceau din acest ansamblu un adevărat bazar deschis tuturor producțiilor tropicale.

Această piață era deci sgomotoasă; dar când Angelus sună în clopotnița Catedralei, tot sgomotul acesta se potoli pe neaşteptate. Marilor sgomote urmă şoapta rugăciunei. Femeile se opriră din plimbare şi'şi duseră mâna la mătăniile lor.

În timp ce toți se opriau şi se încovoiau, o bătrână guvernantă ce însoția pe o tânără fată căta să'şi deschidă un drum prin mulțime. Din această pricină, calificările necuviincioase la adresa acestor două femei ce turburau rugăciunea. Tânăra fată voi să se oprească, dar guvernanta o

---

[3] tapadas – ascunşi

târî mai cu grăbire.

„Vedeți pe această fiică a lui Satan”, se spunea în apropierea ei.

— Ce’i cu această dansatoare afurisită?

— E încă una dintre femeile alea a „Carcaman-ului”.

Tânăra se opri în sfârşit foarte buimacă.

Pe neaşteptate un catârgiu o luă de umăr şi voi s’o silească să îngenunchieze; dar abia pusese mâna pe dânsa, şi un braț puternic îl doborî la pământ. Această scenă, repede ca fulgerul, fu urmată de o clipă de zăpăceală.

— Fugiți, domnişoară! spuse o voce dulce şi respectuoasă la urechea tinerei fete.

Aceasta se întoarse, palidă de groază, şi văzu un tânăr indian de statură înaltă, care, cu brațele încrucişate, adăsta potrivnicul său cu hotărâre.

— Pe sufletul meu, suntem pierduți! esclamă duena. Şi o târî pe tânăra fată.

Catârgiul se ridicase, cu totul amorțit de căderea sa; dar socotind că e cuminte să nu cată să se răsbune pe un potrivnic aşa de hotărât ca tânărul indian, îşi strânse catârii şi se duse mormăind amenințări nefolositoare.

Capitolul II

Oraşul Lima este înghemuit în valea Rimacului, la nouă leghe de la îmbucătura sa. La miază-noapte şi la răsărit este începutul întâielor unduiri de pământ care fac parte din marele lanţ al Anzilor. Valea Lurigancho, formată din munții San-Cristoval şi Amancaes, care se înalță dincolo de Lima, se terminau în mahalalele lui. Oraşul se desfăşura pe un singur țărm al fluviului. Celălalt e ocupat de mahalaua San-Lazaro şi se leagă printr'un pod cu cinci arcuri în susul apei al căruia stâlpi opun curentului stăvilarul lor triunghiular. Cei din jos ofereau preumblătorilor nişte bănci pe care vin să stea eleganții oraşului, în timpul serilor de vară, şi de unde puteau să contemple o frumoasă cascadă.

Oraşul are două mile în lungime de la răsărit la apus, şi numai o milă şi un sfert dela mijlocul podului şi până la ziduri. Acestea, înalte de douăsprezece picioare, groase la baza lor, de zece, construite dintr'un fel de cărămizi uscate la soare şi făcute dintr'un fel de pământ lutos amestecat cu o mare câtime de paie tocate, sunt în stare să reziste şi cutremurilor de pământ. Îngrăditura având şapte porți şi trei bolte, se sfârşeşte la capătul sud-vestic, cu mica cetățuie, Sfânta Ecaterina. Ast-fel erea vechea Cetate a regilor, întemeiată în 1534 de Pizarre, în ziua de sfânta Ecaterina. Ea a fost şi este încă teatrul tuturor revoluțiilor pururea renăscânde. Lima era odinioară întrepozitul de căpetenie al Americei în Oceanul Pacific, mulțumită portului său Callas, care fu construit într'un chip ciudat în anul 1779. Se sfărâmă pe țărm o veche corabie de mâna întâia, corabie plină cu pietre, nisip, rămăşițe de tot soiul şi şarampoi de manglieri, ce nu se strică în apă, trimişi din Guadaquil fură scufundați în jurul acestui schelet care deveni temelia neclintită pe care se înalță cheiul portului Callas.

Climatul mai potolit, mult mai dulce de cât acel al Cartaginei sau Baliei, situată pe coasta opusă a Americei, face din Lima una din cele mai plăcute oraşe ale Lumii-Nuoi. Vântul are două direcții ce nu se schimbă: ori bate dinspre sud-vest şi se răcoreşte străbătând Oceanul Pacific, ori dinspre sud-est gata îmbibat cu răceala luată de pe piscurile

înghețate ale Cordilierilor. Nopțile sunt frumoase şi senine sub latitudinile tropicale; ele picură binefăcătoarea rouă ce rodeşte un pământ expus razelor unui cer fără de nori. Ast-fel că, înserând, locuitorii din Lima îşi prelungesc vizitele lor nocturne în casele răcorite de umbra nopței; în curând străzile devin pustii şi abia dacă vr'un han mai e trudit încă de băutorii de rachiu sau bere.

În acea seară tânăra fată, însoțită de guvernanta ei, ajunse fără nici o întâlnire supărătoare la podul de peste Rimac, trăgând cu urechea la cel mai mic sgomot, pe care turburarea ei îl denatura şi ne auzind decât zurgălăii catârului unei trăsuri, sau fluierătura vr'unui indian.

Această tânără fată, numită Sarah, se înapoia acasă la ovreiul Samuel, tatăl ei. Era îmbrăcată cu o fustă de culoare închisă, încrețită cu falduri pe jumătate elastice şi foarte strâmtă jos, ceeace o silia să facă paşi mici şi-i da acel farmec delicat, particularitate a limeenelor; această fustă împodobită cu horbote şi flori, era acoperită în parte de o mantie de mătasă ce se ridica peste cap şi'l acoperia cu o glugă; ciorapi de o mare finețe şi nişte pantofiori de mătase se iveau de sub grațioasa haină; nişte brățări de mare preț înfăşurau brațele fetei, a cărei făptură era plină de acel farmec pe care'l exprimă atât de bine „donayre" în graiul spaniol.

Millaflores spusese bine. Logodnica lui Andrei Certa nu prea avea ovreesc alt ceva de cât numele, căci era tipul cel mai credincios al acelor senoras a cărora frumusețe e mai presus de orice laudă.

Guvernanta, evreică bătrână, pe al cărei chip se arătau sgârcenia şi lăcomia era o devotată servitoare a lui Samuel, care o plătia după a ei valoare.

În clipa când cele două femei intrau în mahalaua San-Lazaro, un bărbat îmbrăcat cu un antereu de călugăr, cu capul învelit în gluga lui, trecu pe lângă dânsele, prividu-le cu luare aminte. Omul acesta, mare de statură, avea una din acele minunate chipuri ce respiră liniştea şi bunătatea. Era părintele Ioachim de Comarones şi trecând, aruncă un zâmbet de înțelegere Sarei, care numai decât se uită la urmăritoarea ei, după ce făcu călugărului un grațios semn cu mâna.

— Ei bine, senora? spuse cu răutate bătrâna. Nu e de ajuns că ai fost insultată de acei fii ai lui Christ! trebuie încă să mai saluți un preot? N'o să te vedem cum-va într'o bună zi cu

cartea de rugăciune în mână, urmând ceremoniile bisericeşti?

Aceste ceremonii sunt marea ocupație a limeneenelor.

— Ai nişte bănuieli ciudate, spuse fata roşind.

— Ciudate ca şi purtarea dumitale. Ce-ar zice stăpânul meu, Samuel, dac'ar afla ce s'a întâmplat astă seară?

— Că m'a insultat un mojic de conducători de catâri, eu sunt de vină?

— Lasă, senora că mă pricep şi eu în de al de astea, spuse bătrâna clătinându'şi capul, – şi nu vreau nici decum să vorbesc despre conducătorul de catâri.

— Atunci rău a făcut tânărul acela că m'a apărat împotriva injuriilor populației.

— Oare pentru întâia oară se află indianul ăsta în calea dumitale? întrebă bâtrâna guvernantă.

Fața tinerei fete era din fericire ascunsă de mantia ei, căci întunecimea n'ar fi fost îndestulătoare că să tăinuiască ochiului inchizitorial al guvernantei turburarea pricinuită.

— Dar să lăsăm pe indian acolo unde este, reluă aceasta. Este treaba mea să veghiez asupră'i. Lucru de care mă plâng este că, pentru a nu turbura pe aceşti creştini, ai fi vrut să rămâi la rugăciunea lor. Nu vei fi avut şi dumneata pofta să îngenunchiezi ca şi ei? Ah! senora, tatăl dumitale m'ar alunga, dacă ar afla că am suferit o astfel de apostazie!

Dar fata n'o mai asculta. Observația bătrânei cu privire la tânărul indian o readuse la cele mai dulci gânduri. I se părea că amestecul tânărului fusese providențială şi se întoarse de mai multe ori ca să vadă de n'o urmăreşte prin întunerec. Sarah avea în inima ei o oare care îndrăzneală ce o prindea minunat de bine. Mândră ca o spaniolă, dacă'şi ațintise privirile asupra acestui bărbat, apoi o făcuse pentru că acest bărbat era mândru şi nu cerşise o privire drept preț al ocrotirii sale.

Închipuindu-şi că indianul n'o slăbise din ochi, Sarah nu se înşelă nici de cum. Martin Paz după ce veni în ajutorul tinerei fete, voi să'i asigure retragerea. Astfel că atunci când se împrăştiară preumblătorii, el o urmări, fără să fie zărit de ea. Era un tânăr frumos acest Martin Paz şi purta cu nobleță vestmântul național al indienilor-munteni; de sub pălăria lui de pae cu borurile largi se revărsa o frumoasă hălăcingă

neagră ale cărei plete se îmbinau cu culoarea arămie a chipului său. Ochii lui licăriau nespus de dulce iar nasul i se vădia deasupra unei guri frumoase, ceea ce este lucru rar la oamenii din seminția lui. Era unul dintre acei curagioşi scoborâtori fii ai lui Manko-Capac şi'n vinele lui trebuia să fi curs acel sânge plin de înflăcârare ce îmboldeşte spre înfăptuirea unor lucruri mari.

Martin Paz era cu mândrie îmbrăcat cu un puncho de culoare bătătoare la ochi; la cingătoare era strecurat unul din acele pumnale malaeze, groaznice pentru o mână neobişnuită, căci par țintuite în brațul ce le mânueşte. În nordul Americei, pe malul lacului Ontario, acest indian ar fi fost şeful acestor triburi râtăcitoare ce avură atâtea lupte eroice cu englezii.

Martin Paz ştia că Sarah era fata bogatului Samuel şi logodnica avutului metis Andrei Certa; ştia că prin naşterea, poziția şi avuția ei nu'i putea aparține, dar uita aceste neputinți, pentru a nu'şi simți de cât propria sa înlănțuire.

Adâncit în gândurile sale, Martin Paz îşi zoria mersul, când fu ajuns de duoi indieni ce'l opriră.

— Martin Paz, îi spuse unul din ei, trebuie să-ți revezi frații din munți, chiar în astă seară.

— Îi voiu revedea, răspunse cu răceală indianul.

— Goeleta Anonciacion s'a arătat în apropierea portului Callas, a dat semnale câte-va clipe, apoi ocrotită de ascuțişul de pământ, a dispărut în curând. Fără îndoială se va fi apropiat de uscat spre îmbucătura Rimacului şi ar fi bine că luntrile noastre de coajă de copac să se ducă s'o uşureze de mărfurile sale. Va trebui să fii şi tu acolo!

— Martin Paz ştie ce trebuie să facă şi o va face...

— În numele lui Sambo îți grăim noi aci.

— Iar eu vă vorbesc în numele meu!...

— Nu ți'i teamă că el găseşte inexplicabilă prezența ta în această oră prin mahalaua San-Lazaro?

— Sunt acolo unde-mi place să fiu.

— În fața casei ovreiului?

— Aceia dintre frații mei cari vor găsi că e rău lucrul acesta, mi-o vor spune astă noapte în munți.

Ochii celor trei scânteiară şi atâta tot. Indienii se înapoiară

pe țărmul Rimacului şi sgomotul paşilor lor se pierdu în beznă.

Martin Paz se apropiase cu grăbire de casa ovreiului. Această casă ca toate cele din Lima, nu avea decât două caturi: parterul clădirii din cărămidă era înălțat prin nişte ziduri formate din trestii împletite la olaltă şi apoi tencuite. Toată această parte a clădirei, bună să reziste cutremurilor de pământ, imita printr-o meşteră zugrăveală, cărămizile de la catul întâi; acoperişul pătrat era acoperit cu flori şi forma o terasă plină de parfumuri. Printr'o mare poartă de serviciu, aşezată între două chioşcuri, intrai în curte; dar potrivit obiceiului, aceste chioşcuri nu aveau nici o fereastră spre stradă.

La biserica parohială sună orele unsprezece, când Martin Paz se opri în fața locuinței Sarei. O tăcere adâncă domnia prin împrejurimi.

Pentru ce indianul sta nemişcat în fața acestor ziduri? Să fii apărut oare o umbră albă, ce se ivise pe terasă în mijlocul acestor flori cărora noaptea nu le mai lăsa decât o formă nelămurită fără a le răpi nimic din parfumul lor?

Martin Paz îşi ridică fără de voie amândouă mâinile şi le împreună cu adorație.

Deodată umbra cea albă se irosi, parcă îngrozită.

Martin Paz se întoarse şi se văzu față în față cu Andrei Certa.

— De când îşi petrec ast-fel indienii noaptea în contemplare? întrebă Andrei Certa cu mânie.

— De când indienii calcă cu picioarele propriul pământ al strămoşilor lor, răspunse Martin Paz.

Andrei Certa făcu un pas spre potrivnicul său neclintit.

— Mizerabile! o să-mi laşi locul liber?

— Nu, răspunse Martin Paz şi două pumnale luciră în mâna dreaptă a celor doi potrivnici. Erau de o potrivă la statură şi păreau de o egală putere.

Andrei Certa îşi ridică cu grăbire brațul, pe care îl lăsă să cadă şi mai repede încă. Pumnalul său întâlnise junghierul malaez al indianului şi'l rostogoli numai decât jos, lovit în umăr.

— Ajutor! Ajutor! răcni el.

Uşa casei ovreiului se deschise. Nişte metişi alergară dintr'o casă învecinată. Unii urmăriră pe indian, care repede o luă la fugă; alții ridicară pe rănit.

— Cine'i omul acesta? spuse unul dintre ei. Dacă e un marinar, la spitalul Sf. Duh cu el. Dacă e un indian la spitalul Sfânta Ana.

Un bătrân se apropie de rănit şi abea îl văzu şi esclamă:

— Să'l ducă pe acest tânăr acasă la mine. Iată o ciudată nenorocire!...

Acest bătrân era ovreiul Samuel şi el recunoscuse în rănit pe logodnicul fiicei sale.

Între acestea Martin Paz mulțumită întunecimei şi repeziciunii alergăturii sale, spera să scape de aceia ce'l urmăreau. Era vorba de viața sa. Dacă ar fi putut ajunge la câmpie, ar fi fost în siguranță; dar porțile oraşului închise la ora unsprezece seara, nu se redeschideau decât pe la patru dimineață.

Ajunse pe podul de piatră pe care'l mai străbătuse. În acea clipă indienii şi câți-va soldați ce se alăturase acestora, îl zoriau de aproape. Din nenorocire se văzu o patrulă din capătul celălalt. Martin Paz neputând nici înainta, nici să se înapoieze, trecu parapetul şi se aruncă în şuvoiul cel repede ce curgea sgomotos pe o albie de pietre.

Cele două cete alergară spre țărmii de jos ai podului, ca să prindă pe fugar în clipa când s'ar ivi iar pe uscat.

Dar fu zadarnic lucru. Martin Paz nu se mai ivi.

Capitolul III

Odată introdus în casa lui Samuel şi culcat într-un pat orânduit în toată graba, Andrei Certa îşi veni în simțire şi strânse mâna ovreiului. Medicul vestit de un servitor, alergase grăbit. Rana i se păru fără gravitate, umărul metisului fusese străpuns numai între cărnuri. Peste câteva zile Andrei Certa se putea scula.

Când Samuel şi Andrei Certa fură singuri în odaie, metisul îi spuse:

— Fii atât de bun şi dă poruncă să se închidă uşa dinspre terasă, meştere Samuel!...

— De ce ți'i teamă? întrebă evreul.

— Mă tem că Sarah să nu se înapoieze spre a se oferi contemplărilor indienilor, căci, află că nu un hoț m'a atacat, ci un potrivnic căruia i-am scăpat ca prin minune.

— Ah! pe sfintele table[4] esclamă ovreiul te înşeli!...Sarah va fi o soție desăvârşită şi eu nu uit nimic pentru ca dânsa să-ți facă cinste.

Andrei Certa se sculă pe jumătate, rezemându-se într-un cot.

— Jupân Samuel, un lucru de care nu'ți prea aminteşti în de-ajuns este că-ți plătesc mâna Sarei cu o sută de mii de piaştri.

— Andrei Certa, răspunse ovreiul cu un rânjet lacom, îmi amintesc într'atât lucrul acesta încât sunt gata să schimb chitanța pe bani sunători.

Şi spunând acestea, Samuel scoase din portofoliul său o hârtie pe care Andrei o respinse cu mâna.

— Târgul nu ființează între noi, atâta timp cât Sarah nu va fi nevasta mea şi ea nu va fi nici o dată, dacă trebuie să o disput unui astfel de rival! Ştii meştere Samuel, care'l scopul meu. Căsătorindu-mă cu Sarah, vreau să ajung egalul întregei nobilimi care nu are pentru mine decât ură şi dispreț!

— Şi vei putea-o face, Andrei Certa, căci odată câsătorit, vei vedea pe cei mai mândri dintre spaniolii noştri îmbulzindu-se în saloanele voastre!...

---

[4] table – tabelele legii evreieşti

— Unde a fost Sara în această seară?

— La templul israelit, cu bătrâna Ammon.

— La ce bun s'o faci pe Sarah să urmeze riturile voastre religioase?

— Eu sunt evreu, răspunse Samuel, şi Sarah ar fi oare fiica mea de nu şi-ar îndeplini datoriile religiei mele?

Ovreiul Samuel era un om josnic. Speculând totul şi pretutindeni, el se scobora din linie directă din acel Iuda care'şi vându învăţătorul pentru treizeci de dinari. Sălăşluirea lui la Lima data de zece ani. Din gust şi socoteală, alesese locuinţa lui la capătul mahalalei San-Lorenzo şi se apucă după aceea să pândească afacerile îndoelnice. Apoi încet, încet afişă un mare lux, casa lui fu cu bogăţie întreţinută şi numeroşii săi servitori, strălucitoarele-i echipagii făcură să i se atribuie venituri foarte mari.

Când Samuel veni să se aşeze la Lima, Sarah avea opt ani. Graţioasă şi fermecătoare, ea plăcea tuturora şi părea idolul ovreiului. Peste câţi-va ani, frumuseţea ei, atrăgea toate privirile, şi se înţelege că metisul Andrei Certa se îndrăgi de tânăra evreică. Ceeace păru inexplicabil, era cele o sută de mii de piaştrii, preţul mânei Sarei; dar acest târg era tainic. De altmintrelea trebuia chiar că acest Samuel să speculeze sentimentele ca pe nişte produse indigene. Bancher, cărnăţar, negustor, armator, avea talentul de a face afaceri cu toată lumea. Goeleta Anonciacion care căuta să aterizeze în acea noapte spre îmbucătura Rimacului aparţinea ovreiului Samuel.

În toiul acestei mişcări de afaceri, printr'o tradiţională încăpăţânare, omul ăsta îndeplinea riturile religiei sale cu o migăloasă superstiţie şi fie-sa fusese cu îngrijire instruită în practicarea lor.

Astfel că, atunci când metisul îi făcuse în această convorbire să vadă neplăcerea lui în această privinţă, bătrânul rămase mut şi gânditor. Andrei Certa fu acela care rupse tăcerea spunându'i:

— Uiţi dar că motivul pentru care o iau de soţie pe Sarah, o va obliga să se convertească la catolicism?

— Ai dreptate, râspunse cu tristeţe Samuel; dar prin Biblie, atât cât Sara va fi fiica mea, va fi evreică.

În acel moment uşa odăiei se deschise şi intendentul intră.

— A fost arestat ucigaşul? întrebă Samuel.

— Totul ne face să credem că a murit! răspunse intendentul.

— Mort! esclamă Andrei Certa cu o mişcare de bucurie.

— Prins între noi şi-o trupă de soldați s'a văzut silit să sară parapetul podului şi să se arunce în Rimac.

— Dar ce'ți dovedeşte că n'a putut ajunge pe unul din țărmi întrebă Samuel?

— Topirea zăpezilor a făcut ca cursul apei să fie torențial în acest loc, răspunse cel întrebat. De altcum, ne-am aşezat de ambele laturi ale fluviului şi fugarul nu s'a mai ivit. Am lăsat străji ce'şi vor petrece noaptea veghiând malurile Rimacului.

— Bine, spuse bătrânul, şi-a făcut singur seamă! L'ai recunoscut în fuga lui?

— Cu desăvârşire. Era Martin Paz, indianul munților.

— Au, să fi pândit omul acesta pe Sarah de cât-va timp? întrebă Samuel.

— Nu ştiu, răspunse intendentul.

— Să vină bătrâna Ammon.

Intendentul se retrase.

— Indienii ăştia, rosti bătrânul au între dânşii asociații tainice. Trebuie să ştiu dacă urmăririle acestui om datează dintr'o epocă îndepărtată.

Guvernanta intră şi rămase în picioare în fața stăpânului ei.

— Fata mea, întrebă Samuel, nu ştie nimic despre ceeace s'a întâmplat astă-seară?

— Nu ştiu, răspunse guvernanta, dar când m'au deşteptat strigătele d-voastră, am alergat în odaia senorei şi am găsit'o aproape fără simțire.

— Continuă, spuse Samuel.

— La întrebările mele zornice în privința pricinei nelinişteі sale, senora n'a voit să-mi răspundă nimic; s'a pus în pat fără serviciile mele şi eu a trebuit să mă retrag.

— Se afla ades, în calea ei indianul ăsta?

— Nu prea ştiu, stăpâne! Totuşi l'am întâlnit dese ori pe străzile din San-Lazare şi astă seară a ajutat'o pe senora pe Plaza-Mayor.

— Ajutată! Şi cum?
— Pleacă de aci! răspunse cu asprime bătrânul.

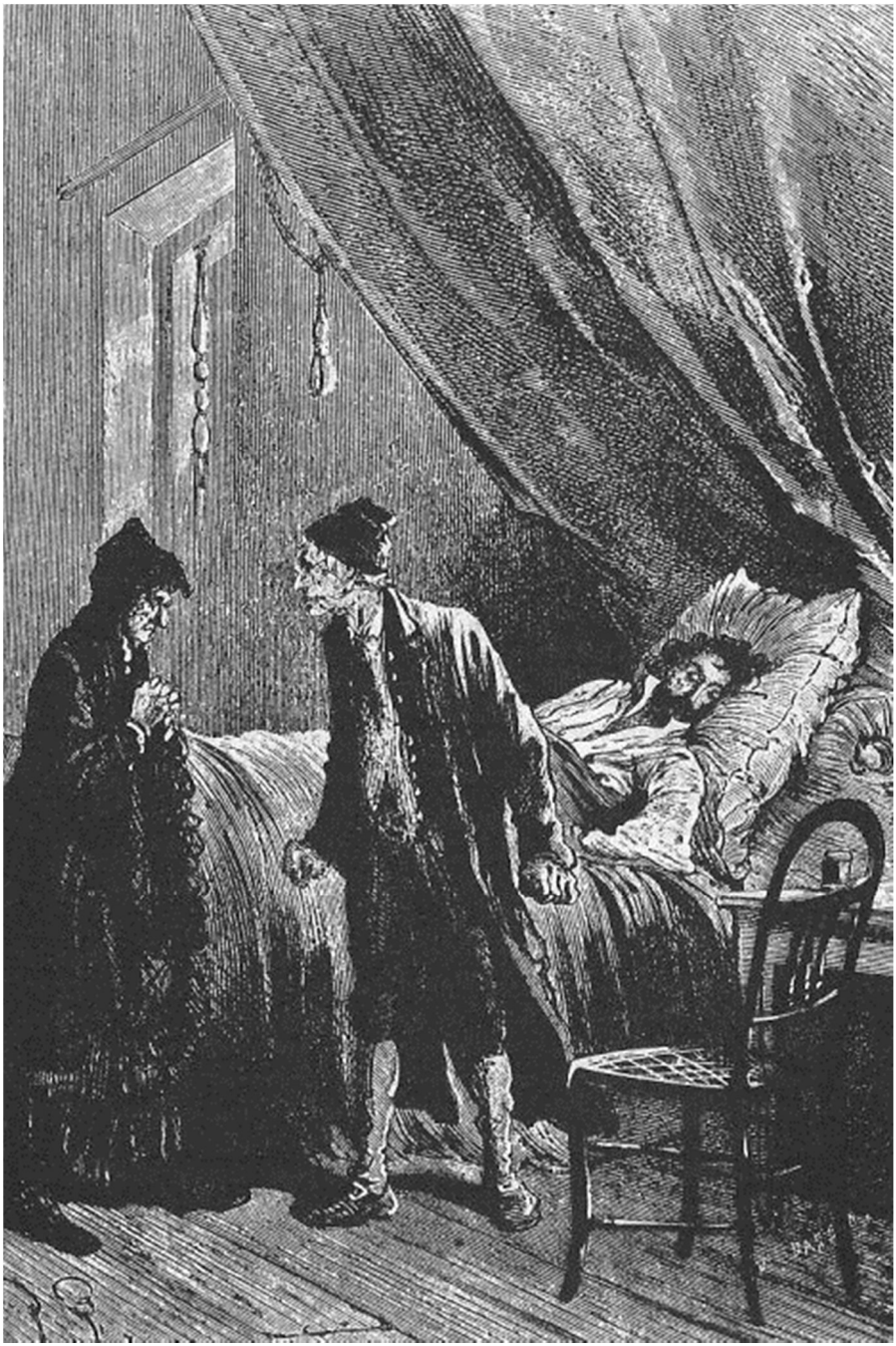

Bătrâna ieşi buimacă.

— Vezi dar, că trebuie să ne căsătoreşti repede! spuse atunci Andrei Certa. Dar am trebuință de odihnă acum, şi te-aş ruga să mă laşi singurel.

La aceste cuvinte bătrânul se retrase încetişor. Dar tot odată, înainte de a se culca, voi să se asigure despre starea fie-sei, şi intră încetişor în odaia ei. Sarah dormia un somn neliniştit, în mijlocul bogatelor mătăsuri tapetate în jurul ei. O candelă de alabastru, atârnată de arabescurile tavanului, revărsa dulcea ei lumină şi fereastra întredeschisă lăsa să intre prin storurile lăsate, răcoarea cerului, îmbâcsit tot de parfumul pătrunzător al aloesului şi magnoliaşilor. Luxul creol strălucea în miile de lucruri de artă pe cari bunul gust le irosise pe prețioasele poliți sculptate ale odăiei şi sub nelămuritele licăriri ale nopței, ai fi zis că sufletul tinerei fete se juca printre aceste minuni.

Bătrânul se apropie de patul Sarei şi se aplecă asupra ei, ca să'i spioneze somnul. Tânăra evreică părea sbuciumată de o gândire dureroasă şi odată, îi scăpă de pe buze numele lui Martin Paz.

Samuel se înapoiă în odaia lui.

La primele raze ale soarelui, Sarah se sculă în toată graba. Liberta, indianul negru ataşat ei cu serviciul, alergă la dânsa, şi conform poruncilor sale, înhămă catârul pentru stăpâna sa, şi un cal pentru el.

Sarah avea obiceiul să facă primblări de cu dimineața, urmată de acest servitor ce'i era întru totul devotat.

Ea îşi îmbrăcă o fustă de culoare cafenie-închisă şi o manta de caşmir cu ciucuri mari; pe cap îşi puse o pălărie de paie cu borurile mari, lăsând să fâlfâie pe spate cozile'i lungi şi negre. Şi pentru a'şi ascunde mai bine preocupările, îşi strecură între buze o țigară de tutun îmbălsămat.

Odată în şea, Sarah ieşi din oraş şi începu să alerge pe câmp, îndreptându-se spre Callas. Portul era în mare însuflețire; şalupele de pază avură de furcă, ciorovăindu-se în timpul nopței cu goeleta Anonciacion ale căreia manevre nehotărâte trădau oare-cari intenții de înşelăciune. Anonciacion pare că adăstase niscai vase suspecte spre îmbucătura Rimacului; dar înainte că acestea să le fi acostat,

putuseră fugi şi scăpa de şalupele din port.

Diferite sgomote circulau în privința destinației acestei goelete. După unii, încărcată cu trupe columbiene, căuta să pună mâna pe cele mai principale bastimente din Callas şi să se răzbune ruşinea făcută ostaşilor lui Bollivar, cari fuseseră ruşinos isgoniți din Peru.

După alții, goeleta se deda pur şi simplu contrabandei de lânuri din Europa.

Fără să se preocupe de aceste ştiri mai mult ori mai puțin adevărate, Sarah – a căreia preumblare în port nu fusese decât un pretext – se înapoiă spre Lima, unde ajunse mergând pe țărmii Rimacului. O luă în susul fluviului, până la pod. Acolo grupări de ostaşi şi de metişi stăteau în diferite puncte ale țărmului.

Liberta înştiințase pe fată de întâmplările de peste noapte. După porunca ei, el întrebă pe nişte soldați aplecați peste parapet, şi află că nu numai că Martin Paz se înecase, dar că nu i se regăsise trupul. Îi trebui Sarei, gata să leşine, toată puterea sufletească, spre a nu se lăsa pradă durerii sale.

Printre oamenii ce rătăceau pe țărm, ea observă un indian cu trăsăturile sălbatice: era Sambo, care părea în prada desnădejdei.

Sarah trecând pe lângă bătrânul muntean, auzi aceste vorbe:

— Ce nenorocire! Ce nenorocire! L'au ucis pe fiul lui Sambo! Au ucis pe fiul lui Sambo!

Tânăra fată se reculese, făcu semn lui Liberta s'o urmeze. De astă-dată fără a se nelinişti că va fi văzută se duse la biserica Sfânta Ana, lăsă indianului catârul, intră în templul catolic, întrebă de părintele Ioachim şi îngenunchiând pe lespezile de piatră, ea se rugă pentru sufletul lui Martin Paz.

Capitolul IV

Oricare altul de cât Martin Paz ar fi pierit în apele Rimacului. Ca să scape de moarte îi trebuie puterea lui surprinzătoare, neîntrecuta lui voință şi mai ales acel sânge rece care e unul din privilegiile indienilor liberi din Lumea-Nouă.

Martin Paz ştia că soldații îşi vor concentra forțele ca să'l prindă de-asupra podului, unde curentul părea cu neputință de învins; dar prin avânturile unui puternic înot, isbuti să scape de el. Atunci găsind mai puțină împotrivire în straturile de apă inferioare, putu ajunge la țărm şi să se ascundă în dosul unui stufiş de manglieri.

Dar ce să se facă? Soldații puteau să observe şi să urce în susul fluviului. Martin Paz ar fi fost prins fără doar şi poate. Hotărârea îi fu repede luată: se hotărî să reintre în oraş şi să se ascundă acolo.

Ca să se ferească de vre-o câți-va indigeni întârziați, Martin Paz trebui să apuce pe una din cele mai largi străzi. Dar i se păru că era spionat. Nu mai era chip de stat pe gânduri. O casă strălucit luminată încă, se oferi ochilor săi; poarta mare era deschisă pentru ca să lase intrare liberă echipajelor de ieşeau din curte şi aduceau la casele lor somitățile boierimei spaniole.

Martin Paz, făr'a fi văzut, se furişă în această locuință, şi porțile fură aproape numai de cât închise în urma lui. Străbătu atunci cu grabă o scară bogată, de lemn de cedru, împodobită cu zugrăveli de preț; saloanele erau încă iluminate dar absolut goale; el le străbătu cu iuțeala fulgerului şi în sfârşit se ascunse într-o odaie întunecoasă.

În curând candelabrele fură stinse, şi casa se scufundă în tăcere.

Martin Paz se îndeletnici atunci cu recunoaşterea locului. Ferestrele acestei odăi dădeau spre o grădină lăuntrică; i se păru deci că fuga îi era practicabilă, şi era să se asvârle 'n afară, când auzi aceste cuvinte:

— Senor, ai uitat să furi diamantele ce le lăsasem pe masa asta!

Martin Paz se întoarse. Un om mândru la față îi arătă cu

degetul o cutioară. Insultat astfel, Martin Paz se apropia de spaniol, al căruia sânge rece părea inalterabil şi trăgând un pumnal ce'l întoarse împotrivă'i:

— Senor, spuse el cu voce înăbuşită, dacă repeți astfel de vorbe, mă ucid la picioarele dumitale!...

Spaniolul mirat, privi mai cu atenție pe indian şi simți un fel de simpatie, urcându-i-se la inimă. Se duse la fereastră, o închise încetişor şi întorcându-se către indian, al căruia pumnal căzu jos.

— Cine eşti dumneata? îl întrebă.

— Indianul Martin Paz...Sunt urmărit de soldați pentru că m-am apărat împotriva unui metis care mă ataca şi l'am doborât cu o lovitură de pumnal! Acest metis este logodnicul unei fete pe care o iubesc! Acum, senor mă puteți preda duşmanilor mei, dacă o găsiți cu cale.

— Domnule, răspunse Spaniolul cu simplicitate, plec mâine la băile Chorillos. Dacă'ți place să mă însoțeşti, vei fi momentan la adăpostul ori căror urmăriri, şi nu vei avea a te plânge de ospitalitatea marchizului de Vegal.

Martin Paz se ploconi cu râceală.

— Până mâine poți să te arunci pe acest pat de odihnă, reluă don Vegal. Nu e nimeni pe lume care să poată bănui ascunzătoarea dumitale.

Spaniolul ieşi din odaie şi-l lăsă pe indian mişcat de o atât de mărinimoasă încredere; apoi Martin Paz lăsându-se ocrotirei marchizului, adormi liniştit.

A doua zi, la răsăritul soarelui, marchizul dădu cele din urmă porunci pentru plecare şi rugă pe evreul Samuel să vină la dânsul; dar mai înainte se duse la prima liturghie de dimineață.

Era un obiceiu în deobşte îndeplinit de întreaga nobilime peruviană. Dela întemeierea ei, Lima fusese esențialmente catolică; în afară de numeroasele'i biserici, numără încă douăzeci şi două de pensionate de călugărițe, şaptesprezece mânăstiri şi patru case de retragere pentru femeile care nu rostiau jurământul. Fiecare din aceste aşezăminte avea o capelă particulară, aşa că exista în Lima mai mult de o sută de case destinate cultului, unde opt sute de preoți laici ori călugări, trei sute de călugărițe, frați laici şi surori,

îndeplineau ceremoniile religiei.

Don Vegal intrând în Sf. Ana, observă mai întâi o fată îngenunchiată, adâncită în rugi şi plânsete. Părea că simte o astfel de durere încât marchizul n'o putu privi fără turburare, şi se pregătia a-i spune câte-va vorbe bine-voitoare, când părintele Ioachim sosi şi-i spuse încet:

— Don Vegal, pentru Dumnezeu, nu te apropia!

Apoi preotul făcu Sarei un semn, iar fata'l urmă într'o capelă mohorâtă şi pustie.

Don Vegal se îndreptă spre altar şi ascultă slujba; apoi înapoindu-se, se gândi fără să vrea la acea fată, a căreia icoană îi rămânea adânc săpată în minte.

Don Vegal găsi în salon pe evreul Samuel, care venise după porunca lui. Samuel părea că uitase întâmplările de peste noapte. Speranța câştigului îi însufleția fața.

— Ce voieşte Măria Voastră? îl întrebă el pe spaniol.

— Îmi trebuesc treizeci de mii de piaştrii mai înainte de o oră.

— Treizeci de mii de piaştrii!... Şi cine-i are? Pe sfântul rege David, senor, sunt atât de împiedicat de a'i găsi, cum nici nu'şi închipieşte Luminația Voastră!

— Uite câteva bijuterii de o mare valoare, reluă don Vegal, fără a se opri la cuvintele evreului. Afară de asta îți pot vinde pe un preț foarte scăzut o moşie considerabilă, lângă Lisco.

— Ah! senor, exclamă Samuel, moşiile ne ruinează! Nu mai avem destule brațe ca să le cultivăm. Indienii se retrag în munți şi recoltele nu plătesc nici cât costâ!

— Cât prețuieşti diamantele astea? întrebă marchizul.

Samuel scoase din buzunar o balanță de precizie şi prinse a cântări pietrele cu o migăloasă luare aminte. Tot procedând astfel, el vorbia – şi după obiceiul său – deprecia amanetul ce i se oferia.

— Diamantele!... Rea plasare!... Ce aduc ele?... Tot cât ai îngropa banii!... Veți observa, senor, că apa ăstuia nu este o desăvârşită limpezime... Ştiți că nu se găseşte de loc cumpărători cărora să revând aşa lesne aceste costisitoare podoabe? Trebuie să trimit aceste mărfuri până în provinciile Uniunei!... Americanii nu le cumpără, fără îndoială, dar pentru a le ceda acestor fii ai Albionului ei vor atunci – şi e

foarte drept – să câştige un comision cinstit, aşa că toate acestea cad în spinarea mea... Socot că zece mii de piaştrii vor mulțumi pe Măria Sa!... Fără îndoială, e puțin, dar...

— Spus'am eu oare, reluă spaniolul cu un adânc dispreț, spus'am eu că zece mii de piaştrii nu mi-ar fi de ajuns?

— Senor, n-aş putea pune nici o jumătate, real mai mult!

— Ia aceste bijuterii şi fă aşa că să am suma momentan. Pentru ca să-mi complectezi cele treizeci de mii de piaştrii de cari am nevoie, vei lua o îndestulătoare ipotecă asupra acestei case... Ți se pare solidă?...

— Ei senor, în acest oraş supus cutremurelor de pământ, nu se ştie nici cine trăieşte nici care moare; nici cine se ține în picioare, nici care cade!...

Şi zicând acestea Samuel se plimbă de mai multe ori călcând apăsat pe tocuri ca să încerce soliditatea parchetelor.

— În sfârşit, ca să îndatorez pe Măria-Voastră, spuse el, vom trece pe unde va voi, deşi în acest moment, țin să nu mă desgarnisesc de bănuți sunători, căci o mărit pe fii-mea cu cavalerul Andrei Certa... Îl cunoaşteți, senor?

— Nu'l cunosc şi te rog să-mi trimiți imediat suma ce ne-am înțeles. Ia aceste bijuterii!...

— Voiți o chitanță? întrebă evreul.

Don Vegal nu-i răspunse şi trecu în camera vecină.

— Spaniol mândru! mormăi Samuel printre dinți, îți voiu zdrobi eu obrăznicia, precum ți-oiu risipi şi avuțiile! Pe Solomon! Sunt un om dibaciu, dat fiindcă interesele mele merg mână în mână cu sentimentele mele!

Don Vegal părăsind pe ovreiu, îl găsise pe Martin Paz într'o adâncă copleşire.

— Ce ai? îl întrebă el cu dragoste.

— Senor, pe fiica acestui evreu o iubesc!...

— O evreică!... rosti don Vegal cu un simțământ de repulziciune pe care nu-l putu stăpâni.

Dar văzând tristețea indianului, adăugă:

— Să pornim, prietene, vom mai vorbi noi despre toate lucrurile astea!...

Peste o oră Martin Paz, îmbrăcat în haine străine ieşea din oraş, însoțind pe don Vegal care nu lua cu el pe nici unul dintre oamenii săi.

Băile de mare din Chorillos sunt situate la două leghe de Lima. Această parohie indiană are o biserică frumoasă. În intervalul anotimpurilor calde, ea este locul de întâlnire a societății elegante din Lima. Senorele desfâşurâ aci o ardoare de neînchipuit, şi punând rămăşaguri pe aceste frumoase partenere, nu numai un cavaler şi'a vâzut averea irosindu-se în câte-va nopți.

Chorillos era încă puțin vizitat. Aşa că don Vegal şi Martin Paz, retraşi într-o clădire de pe țărmul mărei putură trăi în pace, contemplând întinsele câmpii de pe coasta Pacificului.

Marchizul don Vegal, care aparținea uneia dintre cele mai vechi familii spaniole din Peru, vedea sfârşindu-se în el măreața linie cu care se mândria pe bună-dreptate. Aşa că fața lui lăsa să se întrevadă urmele unei adânci mâhniri. După ce se amestecase timp de câtă-va vreme în trebile politice, el simțise o inexprimabilă scârbă de aceste necontenite revoluții, făcute pentru folosința ambițiunilor personale, şi se retrăsese într'un fel de singurătate, pe care o întrerupeau la rari intervale datoriile unei stricte politeți.

Imensa lui avere se ducea zi de zi. Părăsirea în care erau lăsate moşiile sale din pricina lipsei de brațe, îl silia la împrumuturi împovărătoare; dar perspectiva unei apropiate ruini nu-l înspăimânta. Nepăsarea firească a rasei spaniole, unită cu plictiseala unei vieți zădarnice, îl făcuse foarte nesimțitor la amenințările viitorului. Soț odinioară al unei femei adorate, tată al unei fermecătoare fetițe, el văzu răpindu-i-se de o groaznică catastrofă, aceste două obiecte ale dragostei sale!... De atunci, nici o legătură de dragoste, nu'l lega de lume, şi făcea ca viața lui să fie la bunul plac al întâmplărilor.

Don Vegal credea deci că inima lui era de-a binelea moartă, când o simți palpitând din nou în contact cu Martin Paz. Această fire aprinsă trezi focul de sub cenuşă; mândra înfățişare a indianului mergea spre hidalgo cavaleresc; apoi ostenit de nobilii spanioli, în care nu mai avea încredere, scârbit de metişii egoişti ce voiau a se mări până la înălțimea lui, marchizul simți o plăcere de a se alipi de această rasă primitivă, care disputa cu atâta bărbăție pământul american, soldaților lui Pizarre.

Indianul trecea drept mort la Lima, după ştirile ce le primise marchizul, dar don Vegal, privind îndrâgirea lui Martin Paz de o evreică, mai rea decât moartea însăşi, se hotărî, să-l scape

de două ori, lăsând să se mărite fiica lui Samuel cu Andrei Certa.

Aşa că, în timp ce Martin Paz simția că o nesfârşită mâhnire îi năpădeşte inima, marchizul evita orice aluzie la trecut şi vorbia cu tânărul indian despre lucruri indiferente.

Totuşi, într'o zi, don Vegal, mâhnit de preocupările sale, îi spuse:

— Pentru ce, amicul meu să tăgăduieşti printr'un simțământ de rând, nobleța firei voastre? Au nu aveți voi ca străbun îndrăzneț Manko-Capac, pe care patriotismul său l'a aşezat în rândul eroilor? Ce frumos rol ar fi jucat un om ce nu s'ar fi lăsat doborât de o nevrednică pasiune? Nu vă stă la inimă să recuceriți într'o zi neatârnarea voastră?

— Lucrăm la aceasta, senor, spuse indianul şi ziua când frații mei se vor ridica în mase nu poate fi îndepărtată.

— Vă înțeleg! Vorbeşti de acest răsboiu înăbuşit ce'l pregăteşte frații voştri în munții lor. La un semnal ei se vor scoborî asupra oraşului cu armele în mâini... şi vor fi învinşi cum au fost întotdeauna! Vezi în sfârşit cum ar dispare interesele voastre în mijlocul acestor veşnice revoluții al cârora teatru este Peru, revoluții ce vor pierde pe indienii şi pe Spanioli în folosul metişilor!...

— Vom isbăvi țara noastră! esclamă Martin Paz.

— Da, veți mântui-o, dacă vă veți înțelege rolul! răspunse don Vegal. Ascultă-mă, dumneata pe care te iubesc ca pe-un fiu! O spun cu durere, dar noi ăştia, spaniolii, fii degenerați ai unei rase puternice, noi nu mai avem energia trebuitoare ca să reînalțe un stat. Vouă vi se cuvine deci să triumfați în potriva acestui nefericit „americanism", care năzuieşte să alunge afară orice colonist străin! Da, s'o ştiți! Numai o imigrație europeană poate isbăvi vechiul imperiu peruvian. În locul acestui răsboiu lăuntric ce'l pregâtiți şi care năzuieşte a exclude orice caste afară de una, întindeți dar cu sinceritate mâna populațiilor muncitoreşti din lumea veche!

— Indienii, senor, vor vedea pururea un vrăjmaş în străini, ori cari ar fi ei, şi nu vor suferi nici când să respire nepedepsiți aerul munților lor. Felul de stăpânire ce'l exercit asupra lor, va fi fără nici un efect în ziua când nu voiu jura moartea apăsătorilor lor. Şi de altcum ce sunt acum? adăugă

Martin

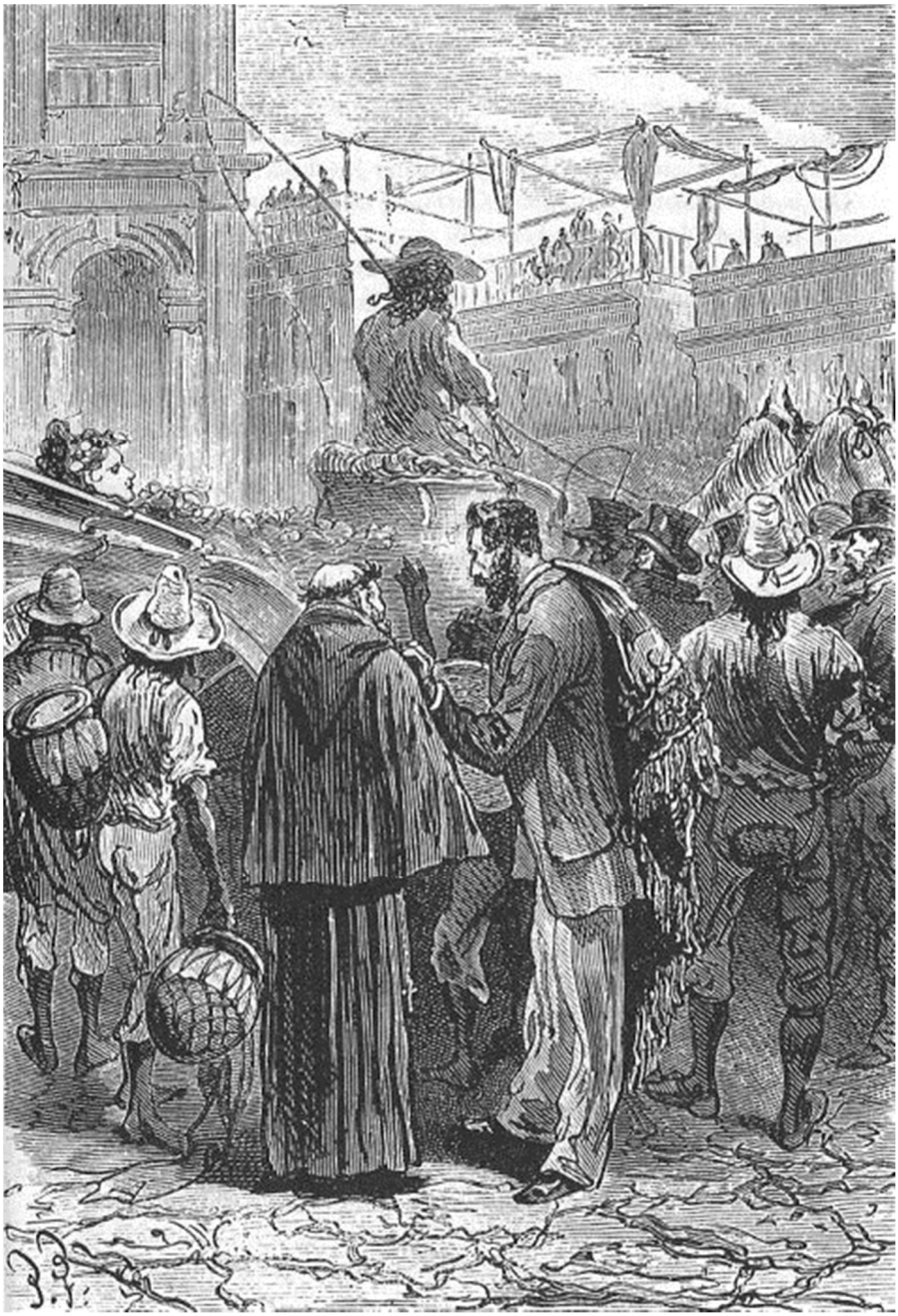

Paz cu o mare mâhnire. Un fugar care n'ar avea trei ceasuri de trăit pe străzile Limei!

— Prietene, trebuie să-mi făgăduieşti că nu te vei întoarce acolo...

— Ei! Se poate să ți-o făgăduiesc, don Vegal? N'aş vorbi cum îmi dictează inima.

Don Vegal rămase tăcut. Pasiunea tânărului indian creştea zi pe zi. Marchizul tremura la gândul de a'l vedea alergând la o moarte sigură, dacă s'ar fi ivit în Lima. Zoria cu toate urările, ar fi vrut să grăbiască din răsputeri căsătoria evreicei.

Pentru ca să se asigure prin el însuşi de starea lucrurilor, părăsi Chorillos într'o dimineață şi se întoarse în oraş. Acolo află că, vindecat de rana sa, Andrei Certa era în picioare şi că viitoarea lui căsâtorie era subiectul tuturor convorbirilor.

Don Vegal voi să cunoască pe fata asta, iubită de Martin Paz. Se duse seara pe Plaza-Mayor, unde mulțimea era întotdeauna numeroasă. Acolo se întâlni cu părintele Ioachim, vechiul sâu prieten. Care nu fu mirarea preotului, când don Vegal îl informă despre existența lui Martin Paz, şi cu ce grabă făgădui să vegheze asupra tânărului indian şi să'l facă pe marchiz să capete ştirile ce'l interesau!

De odată privirile lui don Vegal se opriră asupra unei tinere învăluită într-o mantie neagră, care sta în fundul unei caleşti.

— Cine-i această frumoasă? întrebă el pe părintele Ioachim.

— E logodnica lui Andrei Certa, fiica evreului Samuel.

— Ea! Fiica ovreiului!...

Marchizul abia îşi stăpâni mirarea, şi strângând mâna părintelui Ioachim, luă iar drumul spre Chorillos.

Uimirea lui se explica, de oare ce recunoscuse în pretinsa evreică pe fata ce-o văzuse rugându-se la biserica Sf. Ana.

Capitolul V

De când trupele columbiene, puse de Bolivar sub ordinile generalului Santa-Cruz, fuseseră alungate din Peru de jos, această țară turburată pân'atunci de revoltele militare, căpătase o oare care linişte şi calm. Într'adevăr ambițiile particulare nu năzuiau să se mai facă lumină, şi preşedintele Gambarra părea neclintit în palatul său din Plaza-Mayor. Din această parte nu mai era deci nimica de temut; dar adevărata primejdie iminentă, nu purceda dela aceste răzmiriți tot aşa de grabnic stinse după cum se aprinseseră, şi care păreau că măgulesc gustul americanilor pentru părăzile militare.

Or acest pericol scăpă privirilor Spaniolilor, prea sus puşi pentru a'l vedea, şi atenției metişilor cari nu voiau să priviască sub ei. Şi totuşi, era o frământare neobişnuită, printre indienii din oraş, care se amestecau ades printre locuitorii munților. Aceşti oameni păreau a'şi fi scuturat apătia lor firească. În loc să se înfăşoare în puncho al lor, cu picioarele întoarse spre soare ei se răspândiau în câmpie, se opriau unii pe alții se recunoşteau după semne particulare şi înspăimântau hanurile cu mai puțină clientelă, în care puteau să se consfătuiască fără nici o primejdie.

Această mişcare putea fi observată mai cu seamă pe una din piețele îndepărtate ale oraşului. În colțul acestei pieți se înălța o casă, alcătuită dintr'un parter numai şi a căreia înfățişare destul de mizerabilă isbia privirile.

Era o tavernă dintre cele mai de rând, ținută de o bătrână indiană care oferia celor mai nevolnici muşterii berea ei de porumb dospit şi o băutură făcută din trestie de zahăr.

Adunarea indienilor în această piață nu avea loc decât în anumite ore, când o prăjină lungă se înălța pe acoperişul hanului, ca un semnal. Atunci indigenii de toate meseriile, conducători de convoiuri, catârgii, căruțaşi, intrau unul câte unul şi dispăreau numai de cât în sala mare. Hangioaica părea foarte ocupată, şi lăsând servitoarei sale grija prăvăliei alerga să servească ea însăşi pe muşterii săi obişnuiți.

La câte-va zile după dispariția lui Martin Paz, se ținu o adunare secretă în sala hanului. Cu anevoie se puteau deosebi, în întunecimile înecate în fumul de tutun, chipurile

acestor obişnuiţi ai tavernei. Vre-o cincizeci de indieni erau orânduiţi în jurul unei mese lungi; unii mestecau un fel de frunză de ceaiu, amestecat cu o bucăţică de pământ mirositor; alţii beau tot aşa din oale mari, o băutură de porumb dospit; dar aceste distracţii nu'i distrau nici decum căci ascultau cu luare aminte cuvântul unui indian.

Era Sambo, ale căruia priviri aveau o ciudată fixitate.

După ce'şi examină cu multă migală pe auditorii săi, Sambo reluă cuvântul:

— Fiii Soarelui pot sfătui despre treburile lor. Nu este nici o ureche vicleană, care poate să ne audă. Pe piaţă câţi-va dintre prietenii noştri deghizaţi în cântăreţi de stradă atrag pe trecători în jurul lor, şi ne bucurăm de o libertate întreagă.

Într'adevăr, sunetele unei mandoline răsunau afară.

Indienii din han, ştiindu-se în siguranţă, dară deci o extremă atenţie cuvintelor lui Sambo în care îşi puneau toată încrederea lor.

— Ce ştiri ne poate da Sambo despre Martin Paz? întrebă un indian.

— Nici una. E mort, nu?... Asta numai Marele Duh o poate şti. Aştept pe câţi-va dintre fraţii noştri cari au scoborît fluviul până la îmbucătura lui. Poate vor fi găsit trupul lui Martin Paz.

— Era un şef bun! spuse Manangani, un sălbatec indian foarte temut. Dar pentru ce nu era la postul său în ziua când goeleta ne aducea armele?

Sambo nu răspunse şi'şi plecă adânc capul.

— Fraţilor, reîncepu Manangani, nu ştiu ei oare că au fost schimburi de focuri de armă între Anonciacion şi guarzii coastei şi că prinderea acestui bastiment ar fi făcut să se prăbuşească planurile noastre?

Un murmur aprobător primi cuvintele indianului.

— Aceia dintre fraţii mei cari vor să adaste pentru ca să judece, bineveniţi vor fi! reluă Sambo. Cine ştie dacă fiul meu, Martin Paz, nu se va ivi într'o zi sau alta!... Ascultaţi acum: armele ce ni-au fost trimise de Sechura sunt în mâinile noastre; sunt ascunse în munţii Cordilieri, şi gata a'şi face datoria, când veţi fi şi voi pregătiţi a v'o face pe a voastră!

— Şi ce ne întârzie? esclamă un tânăr indian. Ne-am

ascuțit cuțitele şi tot mai aşteptăm.

— Lăsați să vină ora, răspunse Sambo. Ştiu oare pe care duşman trebuie să'l loviască mai întâi brațul lor?

— Metişii sunt aceia ce ne tratează ca pe nişte robi, spuse unul dintre cei de față, aceşti obraznici cari ne lovesc cu palma şi cu biciul ca pe catârii îndărătnici!

— Nu, răspunse un altul, sunt acaparatorii tuturor avuțiilor Sudului!

— Vă înşelați, şi primele voastre lovituri trebuiesc îndreptate aiurea! răspunse Sambo însufețindu-se. Nu aceştia sunt acei cari au cutezat, acum trei sute de ani, să pună piciorul pe pământul strămoşilor voştri! Aceşti bogătaşi nu's aceia cari au târât în mormânt pe fiii lui Manko-Capac. Nu! Sunt aceşti spanioli înfumurați, adevărații învingători, ai cărora adevărați robi sunteți! Dacă ei nu mai au bogăția, au autoritatea, şi în ciuda emancipărei peruviene, ei calcă în picioare drepturile noastre fireşti! Să uităm deci, ceeace suntem pentru a ne aminti, ceeace au fost părinții noştri!

— Da! da! esclamă adunarea cu ropote de aplauze.

Şi după câteva clipe de tăcere, Sambo întrebând pe diferiți conspiratori, se asigură că erau gata să loviască – ca un singur om – şi prietenii din Cusco şi toată Bolivia.

Apoi reîncepând cu înfocare:

— Şi frații noştri din munți, viteazule Manangani, dac'ar avea cu toții în inima lor o ură egală cu a ta, un curaj egal cu al tău, nu se vor arunca şi ei asupra Limei, ca un şuvoiu din înaltul Cordilierilor?

— Sambo nu se va plânge de îndrăzneala lor în ziua hotărâtă, răspunse Manangani. Să iasă numai Sambo din oraş, nu va merge departe, fără să vadă țâşnind înainte'i indienii înflăcărați de gândul răsbunărei! În strâmtorile San-Cristoval şi Amancaes, nu numai unul este culcat în puncho al său, cu pumnalul la cingătoare, adăstând ca o carabină să'i fie încredințată! Nici ei n'au uitat că au de răsbunat împotriva Spaniolilor înfrângerea lui Manko-Capac.

— Bine, Manangani! răspunse Sambo. Dumnezeul urei vorbeşte prin gura ta! Frații mei vor afla cu puțin înainte de termenul fixat, ceeace vor fi ales şefii lor. Preşedintele Gambarra nu caută decât să se consolideze la putere. Bollivar

este departe, Santa-Cruz este isgonit. Putem lucra în deplină siguranță. Peste câte-va zile serbările Amancaesilor va chema pe apăsătorii noştri la petreceri. Deci fiecare să fie gata să pornească la drum şi fie ca ştirea să ajungă până în satele cele mai îndepărtate ale Boliviei.

În această clipă trei indieni pătrunseră în sala mare. Sambo merse cu vioiciune spre dânşii:

— Ei bine! îi întrebă el.

— Trupul lui Martin Paz n'a putut fi regăsit, răspunse unul dintre aceşti indieni. Am scotocit râul în toate felurile, cei mai meşteri scufundători ai noştri l'au cercetat cu grijă, şi ne dăm cu gândul că fiul lui Sambo n'a putut să piară în apele Rimacului.

— Ucisu-l'au ei aşa dar! Ce s'o fi făcut? O! Vai lor, dacă mi-au omorât fiul!... Despartă-se frații mei în tăcere! Fiecare să se întoarcă la postul lui, să priviască, să veghieze şi să adaste!...

Indienii eşiră şi se risipiră. Sambo rămase singur cu Manangani, care'l întrebă:

— Ştie Sambo ce simțământ îl călăuzea în seara aceea pe fiul său în cartierul San-Lazaro? Este sigur Sambo de fiul său?

Un fulger țâşni din ochii indianului. Manangani se dete îndărăt. Dar indianul se stăpâni şi spuse:

— Dacă Martin Paz ar trăda pe frații săi, aş ucide mai întâi pe toți aceia cărora li'ar fi dat prietenia sa, pe toate acelea cărora le-ar fi dăruit iubirea lui. Apoi l'aş ucide eu însu-mi, şi după aceia m'aş omorî şi eu, pentru ca să nu mai rămână nimic, sub soare dintr-o rasă necinstită!...

În această clipă uşa sălei se deschise, ospătăreasa înaintă spre Sambo şi-i înmână un bilet, cu adresa lui.

— Cine ți-a dat asta? întrebă el.

— Nu ştiu, răspunse ospătăreasa. Hârtia va fi fost uitată anume de vr'un băutor, căci am găsit-o pe masă.

— N'au venit decât indieni pe aci?

— N'au venit decât indieni.

Ospătăreasa ieşi. Sambo desfăcu biletul şi'l citi cu glas tare:

„O tânără fată s'a rugat pentru Martin Paz căci ea nu uită pe indianul ce şi-a primejduit viața pentru dânsa! Dacă Sambo are vre-o ştire despre fiul său, ori vre-o speranță de a'l regăsi, să-şi înfăşoare brațul cu un fular roşu. Sunt ochi ce'l văd trecând în

toate zilele.”

Sambo boți biletul.

— Nenorocitul, spuse el, s’a lăsat să fie cucerit de ochii unei femei!...

— Cine’i femeea asta? întrebă Manangani.

— Indiană nu e, răspunse Sambo, privind biletul. E vre-o fată elegantă... Ah! Martin Paz, nu te mai recunosc!

— Vei face ceeace te roagă femeea asta?

— Nu, răspunse indianul cu furie. Să piardă pentru totdeauna orice speranță de a mai revedea pe fiul meu şi să moară!...

Şi Sambo rupse cu mânie biletul.

— Trebuie că un indian a adus biletul ăsta, făcu observația Manangani.

— O! Nu poate fi de ai noştri! Va fi ştiut că vin ades la hanul ăsta, dar n’o să mai pun piciorul pe aci. Înapoieze-se fratele meu în munți, eu rămân de pază în oraş. Vom vedea dacă serbarea Amancaesilor va fi veselă pentru împilători sau pentru apăsați!

Cei doi indieni se despărțiră.

Planul era bine ticluit şi ora îndeplinirei bine aleasă. Peru aproape despopulat atunci, nu număra de cât un număr mic de spanioli şi metişi. Năvala indienilor venind din pădurile Braziliei ca şi din munții din Chili şi câmpiile La Platei, trebuiau să năpădiască cu o straşnică de mare oştire teatrul răzmiriței. Odată marele oraşe, ca Lima, Cusco, Puno, nimicite de sus şi până jos, nu era de crezut că trupele columbiene, isgonite de puțin timp de către guvernul peruvian, să mai vină în ajutorul duşmanilor lor în primejdie.

Această sguduire socială trebuia deci să isbutiască, dacă taina ei ar rămâne îngropată în inima indienilor şi – fireşte – nu erau printre ei trădători.

Dar ei nu ştiau că un om obținuse o audiență particulară preşedintelui Gambarra; nu ştiau că omul acesta îl informa că goeleta Anonciacion debarcase arme de tot felul în pirogele indiene, la îmbucătura Rimacului. Şi omul acesta venea să ceară o mare răsplată pentru serviciul ce-l făcea guvernului peruvian, denunțând faptele.

Or, acest om juca un îndoit rol. După ce se închiriase corabia agenților lui Sambo, pentru o sumă foarte mare, venea să vândă preşedintelui, secretul conspiratorilor.

După aceste caracterizări, se recunoaşte uşor că e evreul Samuel.

Capitolul VI

Pe deplin însănătoşat Andrei Certa, crezând în moartea lui Martin Paz, îşi grăbia nunta. Era nerăbdător de a'şi plimba pe străzile Limei tânăra şi frumoasa evreică.

Totuşi Sarah îi arăta pururea o dispreţuitoare nepăsare; dar nici n'o lua în seamă – căci el n'o socotia decât ca un obiect de mare preţ, pe care îl plătise cu o sută de mii de piaştrii.

Trebuie să spunem aci că Andrei Certa nu se încredea în evreu şi asta pe bună dreptate. Dacă contractul era puţin onorabil, contractanţii erau încă şi mai puţin. Aşa că metisul ar fi voit să aibă o întrevedere tainică cu Samuel, şi'l duse într'o zi la Chorillos. Metisul nu era supărat de altcum să încerce sorţii jocului înaintea nunţei.

Jocurile de noroc se deschiseseră în această staţie balneară, la câte-va zile după sosirea marchizului don Vegal şi de atunci era o veşnică mişcare pe drumul Limei. Cutare venea pe jos şi se înapoia cu echipagiul; cutare se ducea să-şi peardă ultimile rămăşiţi ale averei sale.

Don Vegal şi Martin Paz nu luau nici decum parte la aceste plăceri, şi insomniile tânărului indian aveau cele mai nobile pricini.

După plimbările sale de seară cu marchizul, Martin Paz se întorcea în odaia lui şi sprijinindu-se în coate la fereastră sta ore îndelungate visând.

Don Vegal îşi amintea pururea de fiica lui Samuel, pe care-o văzuse rugându-se la templul catolic, dar nu cutezase să încredinţeze acest secret lui Martin Paz, deşi'l învăţa încetul cu încetul adevărurile creştine. S'ar fi temut să însufleţească în inima lui simţămintele ce voia să le stingă, căci indianul proscris trebuia să renunţe la ori-ce speranţă de a obţine pe Sarah. Între acestea şi poliţia sfârşise prin a părăsi afacerea Martin Paz, şi, cu timpul şi înrâurirea ocrotitorului său, indianul putea să'şi ia un loc în societatea peruviană.

Dar se întâmplă, că, desperat, Martin Paz se hotărî să afle ce se făcuse tânăra evreică. Mulţumită hainelor sale spaniole, se putea strecura în sala de joc şi să asculte vorbele celor de pe acolo. Andrei Certa era un bărbat destul de considerabil

pentru ca însurătoarea lui – dacă era apropiată – să fie obiectul convorbirilor lor.

Deci într'o seară, în loc să'şi întoarcă paşii spre malul mărei, indianul apucă printre înaltele stânci pe cari sunt clădite principalele locuințe din Chorillos şi intră într'o casă cu o largă scară de piatră.

Era casa de jocuri. Ziua fusese aprigă nu numai pentru un limenian. Unii sdrobiți de oboselile nopței trecute se odihniau pe jos, înveliți în puncho al lor. Alți jucători stăteau în fața unei largi mese verzi, împărțită în patru tablouri prin două linii ce se întretăiau la centru în unghiuri drepte; pe fiecare despărțitură se aflau literile prime ale cuvintelor AZAR şi SUERTE[5] A şi S. Jucătorii pontau pe una sau pe alta din aceste litere; bancherul ținea mizele şi arunca cele două zaruri pe masa ale căreia puncte combinate făceau să câştige litera A sau S.

În această clipă partizile erau foarte însuflețite. Un metis urmăria norocul neprielnic cu un fel de infrigurată aprindere.

— Două mii de piaştrii! esclamă el.

Bancherul îşi agită zarurile iar jucătorul isbucni în blesteme.

— Patru mii de piaţtrii! spuse el iarăşi.

Şi'i pierdu şi pe aceştia.

Martin Paz ocrotit de întunecimea din salon putu să privească pe jucător în față: era Andrei Certa!... În picioare lângă dânsul sta evreul Samuel.

— Ajunge atâta joc, senor, îi spuse Samuel; norocul nu'i astăzi de partea dumitale!

— Ce'ți pasă! răspunse cu grosolănie metisul.

Samuel se plecă la ureche şi'i spuse:

— Dacă nu mă interesează pe mine, te priveşte pe dumneata; s'o rupi cu aceste obiceiuri în aceste ultime zile dinaintea nunței tale.

— Opt mii de piaştrii! răspunse Andrei Certa pontând pe S.

Dar eşi A. Metisul scăpă o groaznică înjurătură.

Bancherul rosti: „Faceți-vă jocurile, domnilor!"

Andrei Certa scoțând un porcoiu de bilete de bancă din

---

[5] AZAR şi SUERTE – noroc, întâmplare şi soartă.

buzunar, era gata să pună la noroc o sumă foarte mare, o şi

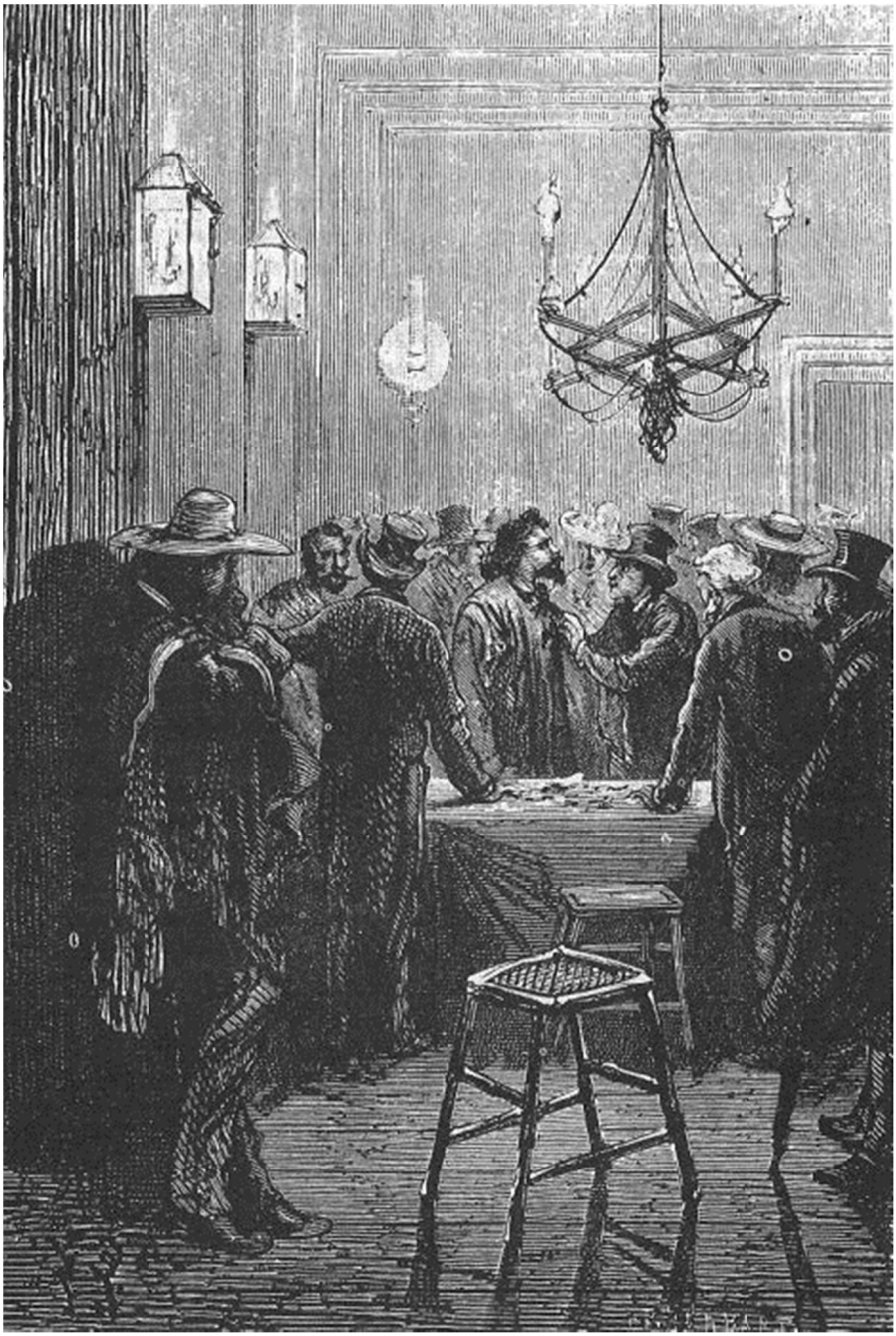

pusese chiar pe un tablou, bancherul îşi şi clătină zarurile, când un semn al lui Samuel îl opri scurt.

Evreul se plecă din nou la urechea metisului şi'i spuse:

— Dacă nu'ți mai rămâne nimic, ca să facem târgul nostru, astă seară va fi sfârşit totul!...

Andrei Certa ridică din umeri, făcu un gest de furie, apoi reluându-şi banii, ieşi.

— Acum continuați, spuse Samuel bancherului. Veți ruina pe acest senor, după căsătoria lui.

Bancherul se închină cu supunere, căci evreul era întemeetorul şi proprietarul casei de joc din Chorillos. Pretutindeni unde era un real[6] de câştigat, te întâlniai cu omul acesta.

Samuel urmă pe metis, şi găsindu'l pe peron îi spuse:

— Am să-ți spun lucruri cât se poate de serioase. Unde putem vorbi în siguranță?

— Unde vei voi! răspunse mânios Andrei Certa.

— Senor, fie ca reaua dumitale dispoziție să nu'ți vatăme viitorul! Nu am încredere nici în camerele cele mai bine închise, nici în câmpurile cele mai pustii, pentru a'mi încredința taina. Dacă îmi plăteşti scump, face să te osteneşti a lua bune măsuri de pază.

Vorbind astfel cei doi bărbați ajunseseră pe plajă, în fața cabinelor destinate celor ce se scaldă. Nu se ştiau văzuți şi auziți de Martin Paz, care se furişa ca un şarpe prin întuneric

— Să luăm o luntre, spuse Andrei Certa, şi să mergem în largul mărei.

Andrei Certa desprinse dela țărm o luntre mică şi aruncă vre-o câți-va bănuți păzitorului ei. Samuel se îmbarcă cu dânsul, şi metisul mână spre largul mărei.

Dar văzând că se îndepărtează luntrea, Martin Paz ascuns în sinuozitățile unei stânci abrupte, se desbrăcase în pripă, şi nepăstrând asupră'şi decât un pumnal vârât la cingătoare, înotă cu bârbăție spre luntre.

Soarele asfințise şi ultimile'i raze se stingeau în valurile Pacificului, şi tăcute bezne învăluiau cerul şi marea.

Martin Paz nu se gândise numai, la faptul că rechini dintre

---

[6] real – monedă egală cu un franc

cei mai primejdioşi brăzdau aceste funeste paragini. Se opri nu departe de luntrea metisului şi în auzul vocei sale.

— Dar ce dovadă a identității fetei voiu aduce tatălui? întrebă Andrei Certa pe evreu.

— Îi vei reaminti împrejurările în cari a pierdut copila.

— Care sunt aceste împrejurări?

— Iată-le.

Martin Paz, ținându-se abia deasupra valuirilor, asculta, dar fără să poată înțelege.

— Tatăl Sarei, spuse evreul, locuia la Conception, în Chili. Era marele boier pe care'l cunoşti. Numai că averea lui rivaliza cu nobleța sa. Silit să vină la Lima pentru afaceri băneşti, plecă singur lăsând la Conception pe nevastă-sa şi fetița lui de cincisprezece luni. Clima din Peru îi conveni din toate privințele, şi ceru marchizei să vină aci. Ea se îmbarcă pe San-Jose din Volparezo, cu vre-o câți-va servitori de încredere. Veneam în Peru cu aceeaşi corabie. San-Jose trebuia să acosteze la Lima; dar la înălțimea Juan-Fernandez fu năpădită de o vijelie groaznică care o despuia şi o culcă pe o coastâ. Oamenii echipajului şi călătorii se refugiară în şalupă; dar văzând marea înfuriată, marchiza refuză să se urce în ea. Şalupa se îndepărtă şi fu înghițită la o sută de brațe depărtare de San-Jose cu tot echipajul ei. Rămăseserăm singuri. Vijelia se deslănțuia cu o nespusă străşnicie. Cum averea mea nu era pe bord, nu mă desnădăjduiam de altfel. San-Jose având cinci picioare de apă în cală, se împotmoli căzând peste stâncile de pe coastă, unde se şi sfărâmă în întregime. Tânăra femee fu aruncată în mare cu fiica ei. Din fericire pentru mine, putui să apuc copila, a căreia mumă pieri sub ochii mei, şi ajunsei astfel la țărm.

— Toate aceste amănunte sunt exacte?

— Perfect exacte. Tatăl nu le va desminți. Ah! Am avut o zi bună, senor, de oare ce ea 'mi aduce cei o sută de mii de piaştrii, pe cari ai să mi le numeri!

„Ce va să zică asta?"se întrebă Martin Paz.

— Iată portofoliul meu cu cei o sută de mii de piaştrii, răspunse Andrei Certa.

— Mulțumesc! Senor, spuse Samuel apucând comoara.

Luați în schimb această chitanță. În ea îmi iau îndatorirea de a restitui îndoitul acestei sumi, dacă nu faci o partidă cu una dintre cele dintâi familii a Spaniei!

Dar indianul nu auzise această din urmă frază. Trebuise să se scufunde, pentru a se feri de apropierea luntrei, şi ochii săi putură să vadă atunci o masă diformă strecurându-se repede spre dânsul.

Era o tintorea, rechin de cea mai crudă seminţenie.

Martin Paz văzu animalul apropiindu-se de el, şi se scufundă, dar trebui să se reîntoarcă la suprafața apei ca să răsufle. O lovitură de coadă a tintoreei îl lovi pe Martin Paz care simții solzii vâscoşi ai monstrului, frecându-se de pieptul lui. Rechinul, pentru ca să'şi înhațe prada se răsturnă pe spate, întredeschizând fălcile înarmate cu un întreit şir de dinți; dar Martin Paz văzu licărind pântecul alb al dobitocului şi'l lovi cu pumnalul.

Pe neaşteptate se văzu în ape înroşite de sânge. Se scufundă din nou, reveni la suprafață la o depărtare ca de zece brațe de acolo şi nemai zărind luntrea metisului, ajunse la țărm din câte-va aruncături de brațe, uitând că scăpase de o moarte îngrozitoare.

A doua zi Martin Paz părăsise Chorillos şi don Vegal hărțuit de nelinişti, se înapoia în toată graba la Lima pentru a încerca să'l regăsească.

Capitolul VII

Era un adevărat eveniment căsătoria lui Andrei Certa cu fiica bogatului Samuel. Senorele nu mai aveau nici o clipă de odihnă; ele se istoveau născocind niscai corsagii sau vre-o nouă pieptănătură şi se oboseau încercând cele mai felurite găteli.

Numeroase pregătiri se făceau deasemenea în casa lui Samuel, care voia să dea un mare râsunet căsătoriei Sarei. Freştele ce'i împodobiau locuința după obiceiul spaniol, fuseseră cu bogăție restaurate; draperiile cele mai bogate cădeau în falduri mari la ferestrele şi uşile locuinței, mobile sculptate din lemn prețios sau mirositor erau pline de o binefăcătoare răcoare; arbuşti rari, rod ai pământurilor calde şerpuiau de-alungul balustradelor şi teraselor. Cu toate acestea fata nu mai avea nici o nădejde: nici Sambo nu mai spera, de oare ce nu'şi îndrepta brațul către semnul speranței! Liberta pândise demersurile bătrânului indian... şi nu putuse descoperi nimic.

Ah! Dacă biata Sara şi'ar fi putut urmări mişcările inimei, s'ar fi refugiat într'o mânăstire pentru a'şi sfârşi acolo viața! Împinsă de o irezistibilă atracție spre dogmele catolicismului, tainic convertită prin îngrijirile părintelui Ioachim, ea se alipise de această religie care se împăca atât de bine cu credințele inimei sale.

Părintele Ioachim pentru ca să înlăture ori-ce scandal şi de altcum citind mai mult în ceaslov decât în inima omenească, o lăsase pe Sarah să creadă în moartea lui Martin Paz. Convertirea fetei îl interesa mai mult, şi văzând-o asigurată prin căsătoria cu Andrei Certa, încerca să se deprindă cu această căsătorie, ale căreia condiții erau departe de a le bănui.

În sfârşit ziua aceea atât de veselă pentru unii, şi atât de tristă pentru alții, sosise şi ea. Andrei Certa poftise tot oraşul la petrecerile de nuntă, dar invitațiile lui fură fără rezultat în familiile nobile care se scuzară cu motive mai mult sau mai puțin temeinice.

Între acestea venise ora când trebuia iscălit contractul de căsătorie şi tânăra fată nu se arăta...

Evreul Samuel era în prada unei tainice nemulțumiri. Andrei Certa încrunta sprîncenile într'un chip oare-cum nerăbdător. Un fel de nedumerire se zugrăvia pe fața invitaților, în timp ce miile de lumânări repetate de oglinzile din salon, îl umpleau cu strălucitoare lumini.

Afară, în stradă, un bărbat rătăcia în prada unei omorâtoare nelinişti: era marchizul don Vegal.

Capitolul VIII

Între acestea, Sarah în prada celor mai vii chinuri rămăsese singură. Nu se putea smulge din odaia ei. O clipă, înăbuşită de emoţiune, ea se sprijini de balconul care da spre grădinile interioare.

Pe neaşteptate ea zări un bărbat ce se furişa printre aleele de magnolias. Ea îl recunoscu pe Liberta, servitorul ei. Liberta părea că pândeşte vr'un duşman invizibil, când adăpostindu-se după o statuă, când culcându-se la pământ.

Deodată Sarah îngălbeni. Liberta se încăierase cu un bărbat 'nalt care'l doborâse şi câte-va oftări înâbuşite dovedeau că o mână voinică apăsa buzele negrului.

Tânăra fată era să strige, când ea văzu pe cei doi bărbaţi sculându-se. Negrul se uita la potrivnicul lui.

— Dumneta! Dumneta!... zise el.

Şi urmă pe omul acela, care-înainte ca Sarah să fi putut da un singur strigăt – i se arătă ca o stafie de pe lumea cealaltă. Şi, cum negrul era doborât sub genunchiul indianului, tânăra fată, încovoiată sub privirea lui Martin Paz, la rându'i nu putu scăpa din gură de cât aceste cuvinte:

— Dumneta! Dumneta eşti!...

Martin Paz îşi aţinti privirea asupra ei şi zise:

— Aude oare logodnica svonurile serbărei? Invitaţii se îmbulzesc în saloane ca să vadă lucind fericirea pe chipul său! E oare o victimă pregătită pentru jertfă, victimă ce se va oferi ochilor lor? Au cu aceste trăsături îngălbenite de durere, se poate prezinta tânăra fată logodnicului ei?

În timp ce Martin Paz vorbia, Sarah abia îl auzia. Tânărul indian reîncepu atunci:

— De oare ce tânăra fată e înlăcrimată, să privească mai departe de cât casa tatălui ei, mai departe decât oraşul unde ea sufere!

Sarah îşi ridicase capul. Martin Paz se ridicase în toată înălţimea, şi cu braţul întins spre piscul Cordilierilor, arăta tinerei calea libertăţei.

Sarah se simţi atrasă de o neînvinsă putere. Sgomotul câtor-va voci ajungea până la dânsa. Se apropia cine-va de camera ei. Fără îndoială că era să vină tatăl ei; poate că'l

însoția şi

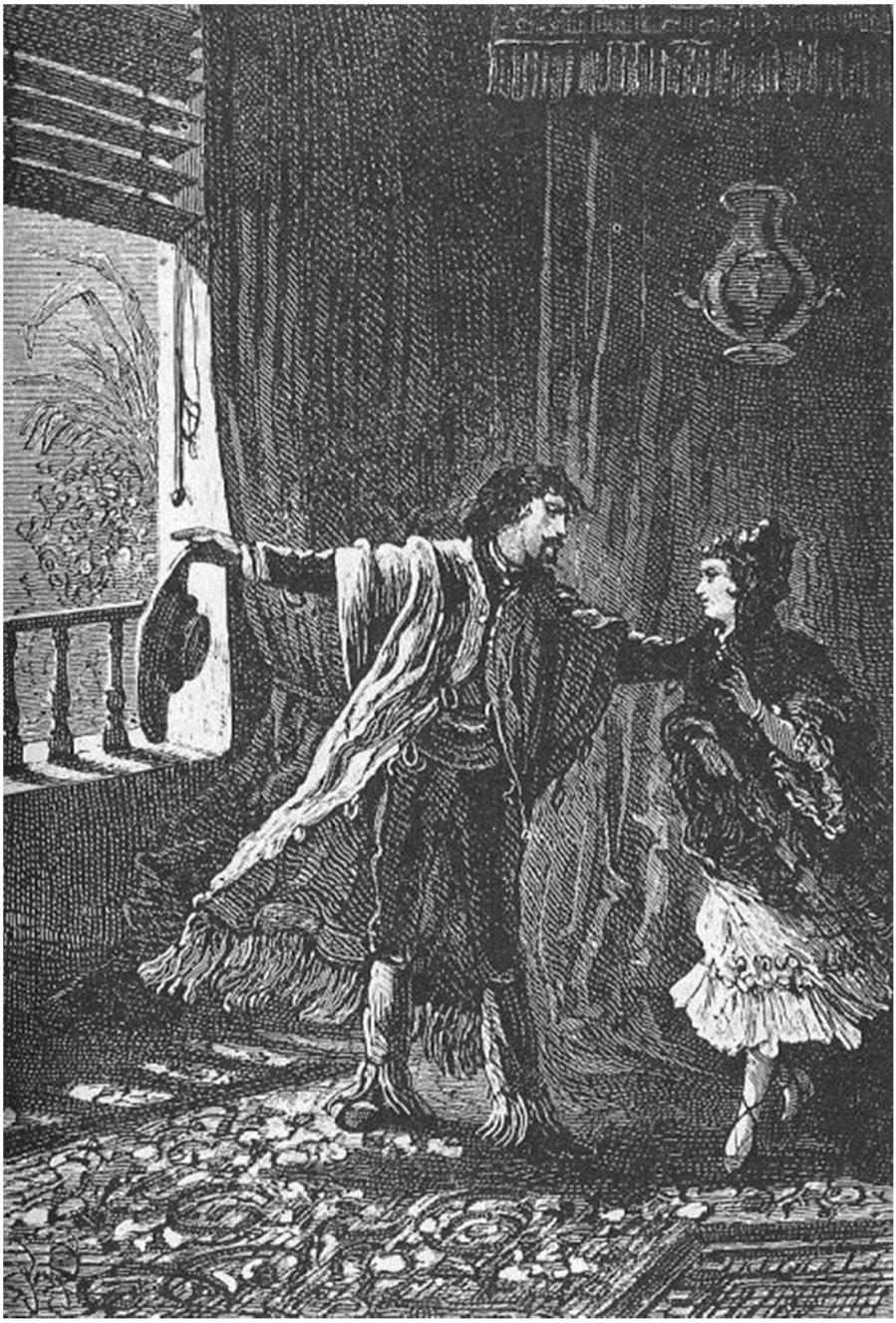

logodnicul său! Martin Paz stinse repede lampa atârnată deasupra capului... O fluierătură, amintind pe aceea ce se auzise în Plaza-Mayor străbătu beznele nopței.

Uşa se deschise de năprasnă. Samuel şi Andrei Certa intrară. Întunecimea era adâncă. Vre-o câți-va servitori alergară cu făcliile.... Camera era goală!

— Moarte şi furie! răcni metisul.

— Unde'i ea? spuse Samuel.

— Dumneata eşti râspunzător față de mine, îi răspunse cu grosolănie Andrei Certa.

La aceste cuvinte Samuel simți o sudoare rece care'l înghețа până la os.

— Ajutor!... strigă el.

— Şi urmat de servitorii săi, fugi afară din casă.

Între acestea Martin Paz fugea cu grăbire prin ulițele oraşului. La două sute de paşi de locuința ovreiului, găsi câți-va indieni ce se strânseseră la fluierătura lui.

— În munții noştrii! esclamă el.

— La casa marchizului don Vegal! spuse o voce din spatele lui.

Martin Paz se întoarnă. Spaniolul era lângă el.

— Nu mi-ai încredința mie pe această tânără fată? îl întrebă don Vegal.

Indianul îşi înclină capul şi cu o voce înăbuşită răspunse:

— La locuința marchizului don Vegal!

Martin Paz supunându-se înrăurirei şi trecerii marchizului, îi încredințase fata. Ştia că era în siguranță în casa lui, şi înțelegând la ce'l obligă onoarea, nu voi să'şi petreacă noptea sub acoperişul lui don Vegal.

Ieşi deci; capul îi era înfierbântat şi înfrigurarea făcea să'i fiarbă sângele din vine.

Dar nici nu făcu bine o sută de paşi, că cinci-şase bărbați se aruncară asupra'i, şi – cu toată îndârjita-i apărare, isbutiră a'l lega fedeleş. Martin Paz scoase un urlet de desperare. Se crezu în puterea duşmanilor săi.

Peste câte-va clipe era lăsat într'o odaie şi i se scoase legătura de la ochi. Privi în juru'i şi se văzu în sala cea scundă a acelei cârciumi, unde frații săi organizaseră prima lor răscoală.

Sambo, care asistase la răpirea tinerei fete, era acolo. Manangani şi alţi indieni îl înconjurau. O licărire de ură ţâşni din ochii lui Martin Paz.

— Aşa dar fiului meu nu'i este milă de lacrimile mele, glăsui Sambo, de oare ce mă lasă atât amar de vreme să cred în moartea lui?

— Oare în ajunul unei răzmiriţi, întrebă Manangani, trebuie ca Martin Paz, şeful nostru, să se afle în tabăra duşmanilor noştri?

Martin Paz nu răspunse nici tatălui său nici indianului.

— Ast-fel interesele noastre cele mai serioase au fost jertfite unei femei?

Şi vorbind ast-fel Manangani se apropiase de Martin Paz cu un pumnal în mână. Martin Paz nici nu se uita la el.

— Să vorbim dintru întâi, spuse Sambo. Vom lucra după aceea. Dacă fiul meu lipseşte fraţilor săi, voiu şti eu asupra cui să'mi răsbun trădarea sa. Să bage de seamă! Fiica ovreiului Samuel nu'i atât de bine ascunsă în cât să ne poată scăpa! Fiul meu se va răsgândi de alt cum. Lovit de o osândă la moarte, el nu mai are în acest oraş nici o piatră ca să'şi odihnească o clipă capul. Dacă din potrivă, îşi isbăveşte ţara, asta e pentru el onoarea şi libertatea!...

Martin Paz rămase tăcut, dar o grozavă luptă se da în el. Sambo făcuse să răsune coardele acestei firi mândre.

Martin Paz era neapărat trebuitor planurilor răsculaţilor; se bucura de o autoritate supremă asupra indienilor din oraş; el îi cârmuia după plac, şi nimic alta de cât un semn, şi i'ar fi târât la moarte.

Legăturile ce'l înlănţuiau fură desfăcute din porunca lui Sambo. Martin Paz se sculă.

— Fiul meu, îi spuse indianul care'l observă cu luare aminte, mâine, în timpul serbărei Amancaesilor, fraţii voştri vor câdea ca un puhoiu asupra limenienilor desarmaţi. Iată drumul Cordilierilor, uite calea spre oraş. Eşti liber!...

— În munţi! esclamă Martin Paz. În munţi şi vai de duşmanii noştri!...

Şi soarele răsărind, lumina cu primele-i raze sfatul şefilor indieni din sânul Cordilierilor.

Capitolul IX

Sosise în sfârşit şi ziua de 24 iunie. Ziua marei serbări a Amancaesilor. Locuitorii, care pe jos, care călare ori în trăsură se duceau spre o câmpie celebră, situată la o jumătate leghe depărtare de oraş. Metişi şi indieni se amestecau la o laltă în petrecerea obştească; umblau cu voioşie printre grupele de rudenii şi de prieteni. Fiecare grup îşi aducea şi de-ale gurii, însoţite fiind fiecare de un cântăreţ din ghitară, care cânta melodiile cele mai populare. Aceşti preumblători înaintau prin lanurile de porumb şi alfala, prin boschetele de banani, şi străbăteau frumoasele alei plantate cu sălcii, pentru a ajunge la pădurile de lămâi şi de portocali, a cărora mirezme se confundau cu sălbatecele mirosuri ale muntelui. În tot lungul drumului, cârciumi ambulante ofereau rachiu şi bere, stârnind astfel râsetele şi strigătele celor ce chefuiau din belşug. Cavalerii îşi jucau caii în buestru, în mijlocul mulţimei şi se luau la întrecere cu iuţeală, dibăcie şi îndemânare.

Domnia în această petrecere ce'şi trage numele după nişte floricele depe munte, o înflăcărare şi o libertate fără de pereche, şi totuşi nu isbucnia nici decum vre-o încăierare în miile de ţipete de bucurie publică. Abia de se vedeau ici şi colo câţi-va lăncieri călări, împodobiţi în chiurasele lor scânteitoare, menţinând ordinea printre norod.

Şi când toată mulţimea asta ajunse'n sfârşit pe platoul Amancaes, o imensă esclamare de admiraţie fu repetată de adâncimile munţilor.

La picioarele spectatorilor se întindea vechea Cetate a regilor care'şi înălţa cu semeţie spre ceruri turlele şi clopotniţele pline de asurzitoarele clopote. San Pedro, Sf. Augustin, catedrala, chemau privirea spre acoperişurile lor strălucitoare de lumina soarelui; San-Domingo, bogata biserică a căreia madonă nu'i niciodată îmbrăcată două zile una după alta cu aceleaşi învestmântări, îşi înălţa şi mai sus decât vecinele sale, săgeata scobită. Pe dreapta, Oceanul Pacific făcea să se unduiască întinsele câmpii albastre la suflarea vântului, şi ochiul întorcându-se dinspre Callas la Lima, se plimba peste toate monumentele acestea mortuare

ce conțineau rămăşițele marei dinastii Incas. La orizont, capul Marro-Solar încadra mărețiile acestui tablou.

Dar, în timp ce limenienii admirau aceste pitoreşti puncte de vedere, o dramă sângeroasă se pregătia pe piscurile înghețate ale Cordilierilor.

Într-adevăr, în timp ce oraşul era aproape pustiit de locuitorii săi obişnuiți, un mare număr de indieni rătăciau prin uliți. Oamenii ăştia care de obiceiu luau o parte activă la petrecerile Amancaesilor se plimbau în tăcere cu ciudate preocupări. Ades vre-un şef grăbit le arunca în treacăt câte-un ordin grăbit, şi toți se adunau încetul cu încetul în cartierele bogate ale oraşului.

În acest timp soarele începea să se lase la orizont. Era ora în care aristocrația limeniană se ducea la rându'i la serbările Amancaese. Cele mai bogate toalete străluciau în echipagii ce defilau la dreapta şi la stânga pe sub copacii drumului. Fu atunci o neînlăturată harababură de pietoni, trăsuri şi călăreți.

Sunară cinci ore din turnul catedralei.

Un strigăt uriaş isbucni în oraş. De pe toate piețele, din toate străzile, de prin toate casele, se aruncară indieni cu armele în mână. Frumoasele cartiere fură în curând năpădite de aceşti răsvrătiți dintre cari unii fâlfâiau deasupra capetelor lor torțe aprinse.

„Moarte Spaniolilor! Moarte apăsătorilor"! acesta era cuvântul de ordine.

Numai decât culmile colinelor se umplură cu alți indieni, ce se alăturară fraților lor din oraş.

Vă închipuiți acum priveliştea ce-o prezinta Lima în această clipă. Revoltații se împrăştiaseră în toate cartierele. În capul uneia dintre coloane, Martin Paz fâlfâia steagul negru şi în timp ce indienii atacau casele destinate nimicirei, el înainta cu trupa sa spre a ocupa Plaza-Mayor. Lângă dânsul, Manangani scotea urlete sălbatice.

Acolo soldații guvernământului, înştiințați despre revoltă, erau aşezați în linie de luptă în fața palatului preşedintelui. O împuşcătură îngrozitoare primi pe răsculați la intrarea lor în piață. Dintru întâi surprinşi de această neadăstată descărcătură, care culcă la pământ un bun număr din ai lor,

ei se aruncară împotriva trupelor cu o furie de neîmblânzit. Urmă după aceea o groaznică amestecătură, în care oamenii se încăierară corp la corp. Martin Paz şi Manangani făcură minuni de vitejie, şi nu scăpară decât prin minune de moarte.

Le trebuia să cucerească cu orice preț palatul şi să se întărească în el.

— Înainte! strigă Martin Paz şi vocea lui târî pe ai săi la asalt.

De şi fuseseră zdrobiți din toate părțile, indienii isbutiră să dea îndărât cordonul de trupe desfăşurat în jurul palatului. Manangani se şi avântă pe treptele peronului, când se opri fără de veste. Rândurile sparte ale soldaților dăduseră pe față existența a două tunuri gata să împroaşte pe asediatori.

Nu mai era nici o secundă de pierdut. Trebuiau să sară asupra bateriei înainte de a fi isbucnit.

— Noi amândoi! esclamă Manangani, adresându-se lui Martin Paz, care se plecase în jos şi nu mai asculta, căci un negru îi şoptise la ureche aceste cuvinte:

— Se pradă casa lui don Vegal. Poate că'l şi omoară.

La aceste cuvinte Martin Paz dete îndărăt. Manangani voi să'l târască, dar în acest moment tunurile isbucniau şi împuşcătura mătura pe indieni.

— La mine! strigă Martin Paz, şi vre-o câți-va tovarăşi devotați se alăturară lui, putându-şi croi drum printre ostaşi.

Această fugă îşi avu urmările ei. Indienii se crezură părăsiți de şeful lor. Zadarnic încercă Manangani să-i ducă la luptă. O împuşcătură deasă îi învălui. De atunci încolo nu mai fu cu putință a'i aduna la un loc. Zăpăceala ajunse la culme şi desordinea complectă. Flăcările ce se înălțau din anumite cartiere atraseră câți-va fugari la furtişaguri, dar soldații îi urmăriau cu sabia la coapse şi uciseră un mare număr.

În acest timp, Martin Paz ajunsese la casa lui don Vegal, care era teatrul unei lupte îndârjite, condusă de Sambo însuşi. Bătrânul indian avea un îndoit interes să se afle acolo: luptând mereu cu spaniolul, voia să pună mâna pe Sarah, ca un zălog al credinței fiului său.

Uşa şi zidurile curței, răvăşite, răsturnate, lăsau să se vadă că don Vegal se apărase cu sabia în mână, înconjurat de

servitorii săi şi ținând piept unei mase năvălitoare. Mândria acestui om şi curajul său aveau un ce sublim. Se expunea întâiul la lovituri şi brațul său groaznic îl înconjurase de cadavre.

Dar ce să facă împotriva acestei mulțimi de indieni, care sporia atunci din toate părțile cu învinşii depe Plaza-Mayor? Don Vegal simțea că apărătorii săi slăbiau şi nu mai avea alta de făcut decât să se omoare, când Martin Paz, repede ca un fulger, atacă pe agresori pe la spate, îi sili să se întoarcă împotriva lui, şi prin ploaia de gloanțe ajunse până la don Vegal, căruia îi făcu o întăritură din trupul lui.

— Bine, fătul meu, bine! spuse don Vegal lui Martin Paz, strângându-i mâna.

Dar tânărul indian era posomorât.

— Bine, Martin Paz! esclamă o altă voce, care'i merse până la suflet.

El recunoscu pe Sarah, şi brațul său trase un cerc de sânge în jurul său.

În acest timp trupa lui Sambo se retrăgea şi ea la rândul ei. De douăzeci de ori acest Brutus diriguise loviturile sale contra fiului său, fără să poată a'l atinge şi de douăzeci de ori Martin Paz îşi întoarse arma, gata să loviască pe tatăl său.

Fără de veste se ivi Manangani, plin de sânge, alăturea de Sambo.

— Ai jurat, îi spuse el, să răsbuni trădarea unui netrebnic față de semenii săi, față de amicii săi, față de el însuşi! E vremea! Iată că vin soldații!... Metisul Andrei Certa e cu ei!

— Vino dar, Manangani, spuse Sambo cu un râset sălbatic, vino deci!

Şi amândoi, părăsind casa lui don Vegal, alergară spre trupa care sosia în pas alergător. Îi ochiră drept în față dar, fără a se înfricoşa, Sambo se duse drept la metis.

— Dumneata eşti, Andrei Certa, îi spuse el. Ei bine! Logodnica dumitale este în casa lui don Vegal şi Martin Paz o va duce în munți!...

Aceste spuse, indienii dispărură.

Astfel Sambo pusese față în față doi duşmani de moarte, şi înşelați prin prezența lui Martin Paz, soldații se aruncară asupra casei marchizului.

Andrei Certa era beat de furie îndată ce'l zări pe Martin Paz, se aruncă asupra lui.

— Între noi amândoi! urlă tânărul indian, şi părăsind scara de piatră pe care o apărase cu atâta vitejie, el ajunse pe metis.

Erau acolo, unul lângă altul, piept la piept, feţele lor se atingeau, privirile lor confundându-se într'o singură licărire. Prieteni şi duşmani nu se puteau apropia de dânşii. Se strânseră atunci, şi în această groaznică strângere, răsuflarea li se tăiă. Dar Andrei Certa se ridică împotriva lui Martin Paz care-şi scăpase pumnalul. Metisul îşi ridică braţul pe care indianul isbuti a i'l apuca înainte de a'l fi lovit. Andrei Certa voi în zădar să se desprindă, Martin Paz întorcându-şi pumnalul împotriva metisului îl vârî tot în inimă. Apoi se aruncă în braţele lui don Vegal.

— În munţi, fiule, esclamă marchizul, fugi în munţi!... Acum ţi-o poruncesc.

În această clipă evreul Samuel se ivi şi se aruncă asupra leşului lui Andrei Certa, căruia îi smulse un portofel. Dar îl văzuse Martin Paz, care, luându-i'l la rându'i, îl deschise, îl răsfoi, dete un chiot de bucurie şi alergă spre marchiz, predându'i o hârtie pe care erau scrise aceste cuvinte:

„Primit dela Senor Andrei Certa suma de 100 mii piaştrii, pe cari mă îndatorez a i'i înapoia, dacă Sarah – pe care am scăpat'o de la înecul vasului San-Jose – nu este fiica şi unica moştenitoare a marchizului don Vegal.

Samuel"

— Fiica mea! esclamă spaniolul şi se îndreptă spre odaia Sarei.

Dar fata nu mai era acolo iar părintele Ioachim scăldat în sângele său nu putu rosti decât aceste cuvinte:

— Sambo!... răpită!... Râul Madeira!...

Capitolul X

— La drum!... esclamă Martin Paz.

Şi fără a mai rosti vre-un cuvânt, don Vegal urmă pe indian. Fiică-sa!... Trebuia s'o regăsească pe fie-sa!

Fură aduşi nişte catâri, cei duoi bărbaţi îi încălecară; călăreţii îmbrăcaseră ghetre mari peste genunchi şi nişte pălării mari de paie le umbriau capetele. În coburii şelei erau pistoale; o carabină atârna de oblânc. Martin Paz îşi înfăşurase în jurul trupului lazzo[7] al său al căruia capăt era prins de harnaşamentul catârului său.

Martin Paz cunoştea câmpiile şi munţii ce trebuiau să'i străbată. Ştia în ce ţinut pierdut dusese Sambo pe logodnica lui răpită. Logodnica lui!... cuteza-va el să dea acest nume fetei marchizului don Vegal?

Spaniolul şi indianul nu aveau decât o idee, o ţintă, să se afunde cât mai adânc în strâmtorile Cordilierilor, plini de cocotieri şi moliţi; cedrii, aloeşii, rămâneau în urma lor cu câmpiile pline de porumb şi lucernă. Câţi-va cactuşi spinoşi înţepau une-ori catârii şi'i făceau să şovăiască pe povârnişele prăpăstiilor.

Era o grea încercare străbaterea munţilor pe timpul acela. Topirea zăpezilor sub soarele de iunie, făcea să ţâşnească ades cataracte şi mormane îngrozitoare de nea desprinzându-se din culmile stâncilor se prăpăstuiau în văgăunile fără de fund. Dar tatăl şi logodnicul alergau zi şi noapte, fără răgaz.

Ajunseseră în vârful munţilor Anzi, la o înălţime de paisprezece mii de picioare deasupra nivelului mărei. Acolo nu mai era nici o urmă de vegetaţie. Erau adesea apucaţi de îngrozitoarele vijelii ale Cordilierilor, ce stârnesc ades vârtejuri de zăpadă deasupra celor mai înalte piscuri. Don Vegal se opria câte-odată fără voia lui, dar Martin Paz îl sprijinea şi'l adăpostea împotriva uriaşelor îngrămădiri de nea.

La acest punct, cel mai înalt al Anzilor, în prada acestei

---

[7] lazzo – funie cu laţ, legată de şeaua calului cu care indienii şi acum şi albii din America prind ceeace vor să prindâ în goana cailor.

stări bolnăvicioase care despoaie pe omul cel mai îndrăzneț de tot curajul său, le trebui o voință supraomenească ca să reziste

oboselei.

Pe povârnişul răsâritean al Cordilierilor ei găsiră urmele indienilor şi putură în cele din urmă să scoboare lanțul munților.

Ajunseră la nesfârşitele păduri virgine ce sbârlesc câmpiile aşezate între Peru şi Brazilia şi acolo, în mijlocul acestor codri de nepătruns, Martin Paz fu bine servit de vioiciunea lui indiană.

Un foc pe jumătate stins, nişte urme de paşi, frântura rămurelelor, natura rămăşițelor, totul era pentru el subiect de cercetări.

Don Vegal se temea ca nenorocita de fie-sa să nu fi fost târâtă pe jos prin pietre şi mărăcini; dar indianul îi arătă nişte pietricele înfipte în pământ, ce'i arătau apăsarea piciorului unui animal; deasupra rămurişul fusese împins în aceiaşi direcție şi nu putea fi atins decât de cineva călare. Don Vegal începea iar să spere. Martin Paz era atât de încrezător, aşa de dibaciu în cât pentru el nu erau piedici de neînvins, nici pericole de neînlăturat!...

Într-o seară Martin Paz şi don Vegal fură siliți să se oprească din cauza marei oboseli. Sosireră pe țărmul unui râu. Erau întâiele cursuri de apă ale Medeirei pe care indianul le cunoscu perfect. Imenşi manglieri se aplecau deasupra apelor şi se uniau cu arborii de pe celălalt țărm prin nişte liane capricioase.

Răpitorii urcaseră țărmii ori scoborâseră cursul fluviului? Îl străbătuseră poate'n linie dreaptă? Atari întrebări îşi punea Martin Paz. Urmărind cu infinită greutate câte urme ce mai că se pierdeau, fu ispitit s'o ia dealungul malurilor, până la un luminiş mai puțin întunecos. Acolo vre-o câte-va urme de paşi indicau că o ceată de bărbați trecuse fluviul prin acel loc.

Martin Paz căuta să se orienteze, când văzu un fel de masă neagră mişcându-se lângă un desiş. Îşi pregâti repede lazzo al său şi stătu gata de atac, dar înaintând câțiva paşi zări un catâr culcat la pământ, în prada celor din urmă spasme ale morței. Sărmanul dobitoc murind, trebue că fusese lovit nu departe de locul unde se târâse, lăsând lungi dâre de sânge pe cari Martin Paz le regăsi. Nu se mai îndoi că indienii

neputându'l face să treacă fluviul, îl uciseseră cu o lovitură de pumnal. Nu mai avu deci nici o urmă de îndoială în privința direcției duşmanilor săi şi se înapoiă la tovarăşul său.

— Mîine, poate, îi vom fi ajuns, îi spuse el.

— Să plecăm imediat, răspunse Spaniolul.

— Dar trebuie de trecut fluviul acesta!

— Îl vom trece înnot!

Amândoi se desbrăcară de haine, pe cari Martin Paz le făcu un pachet şi'l puse pe cap, şi se strecurară în tăcere în apă, de teamă să nu deştepte vre-unul dintre acei periculoşi caimani atât de numeroşi în râurile Braziliei şi Perului.

Ajunseră pe celălalt țărm. Prima grijă a lui Martin Paz fu să caute iarăşi urmele indienilor, dar putu el mult şi bine să examineze frunzele, pietrele, căci nu putu descoperi nimic. Cum curentul destul de repede îi târâse departe de țărm, don Vegal şi indianul urcară din nou țărmul fluviului şi acolo găsiră urme despre cari nu se mai puteau înşela.

Acolo trecuse Sambo fluviul Madeira, împreună cu ceata sa, care'n trecerea sa mai sporise. Într'adevăr indienii din câmpii şi din munți cari adăstau cu nerăbdare triumful revoltei, aflând că fuseseră trădați, scoaseră urlete de furie, şi văzând că aveau o victimă de jertfit, urmară ceata bătrânului Sambo.

Fata nu mai simțea cele ce se petreceau în jurul ei. Mergea pentru că nişte mâni o împingeau înainte. Dac'ar fi pârăsit'o în mijlocul acestor singurătâți, ea n'ar fi făcut un pas pentru ca să scape de moarte. Uneori amintirea tânărului indian trecea pe dinaintea ochilor săi, apoi recădea ca o masă inertă, pe gâtul catârului său. Când – dincolo de fluviu – ea trebui să urmeze pe răpitorii săi, dar indienii o târâră cu repeziciune şi o dâră de sânge îi însemna trecerea.

Dar prea puțin se sinchisia Sambo că sângele ăsta îi va trăda direcția. Se apropie de țintă, şi în curând cataractele fluviului făcură să li se audă svonurile înăbuşite.

Trupa de indieni ajunse la un fel de sat compus din vre-o sută de colibe făcute din trestii lipite cu pământ. La apropierea sa, o mulțime de femei şi de copii, înaintară cu țipete de bucurie; dar această bucurie se schimbă în furie,

când aflară de trădarea lui Martin Paz.

Sarah, nemişcată în fața duşmanilor ei , îi privia cu ochii stinşi. Toate aceste chipuri uricioase se schimonosiau în jurul ei, şi amenințările cele mai groaznice se rostiau în auzul ei!

— Unde'i soțul meu? spunea una. Tu ai făcut să fie omorât!

— Şi cu fratele meu, care nu se va mai înapoia la bordeiul lui, ce ai făcut cu el?

— La moarte! Să aibă fie care dintre noi câte o bucată din carnea ei! La moarte!

Şi aceste femei, fâlfâindu'şi cuțitele, agitând tăciuni aprinşi, ridicând pietre uriaşe, se apropiau de fată.

— Înapoi! esclamă Sambo, să aşteptați cu toții hotărârea şefilor!

Femeile se supuseră cuvintelor bătrânului indian, aruncând groaznice priviri tinerei fete. Sarah, plină de sânge, era întinsă pe pietrişul depe țărm.

De desuptul acestui cătun, Madeira, restrânsă într'o albie adâncă, îşi precipita masele de apă cu o repeziciune fulgerătoare, dela mai bine de o sută de picioare înălțime, şi'n aceste cataracte o osândiră şefii pe Sarah să'şi găsească moartea.

La primele raze ale soarelui, trebue să fie legată într'o luntre de scoarță de copac şi părăsită în cursul apei.

Astfel hotârî sfatul, şi dacă întârziase până a doua zi cu chinul victimei, era pentru ca să'i facă o noapte de chinuri şi de groază.

Când sentința fu cunoscută fu primită de urletele de bucurie, a unui delir furios ce cuprinse pe toți indienii.

Fu o noapte de orgie. Rachiul fermentă în aceste capete exaltate. Nişte dansatori înconjurară pe fată. Nişte indieni alergau prin câmpiile necultivate fâlfâind ramuri de brad aprinse.

Şi aşa fu, până la răsăritul soarelui, şi mai rău încă fu, când primele lui raze veniră să lumineze scena.

Fata fu deslegată dela stâlp şi o sută de brațe de odată voiră s'o târască la chin. Când numele lui Martin Paz scăpă de pe buzele ei, țipetele de ură şi de răzbunare îi răspunseră numai de cât. Trebuiră să urce pe cărări abrupte uriaşa

îngrămădire de stânci ce conduceau la nivelul superior al fluviului şi victima ajunse acolo, însângarată toată. O luntre de scoarță o aştepta la o sută de paşi de cădere. Fu lăsat'acolo şi legată cu nişte legături ce'i intrau în cărnuri.

— Răsbunare! esclamă tribul întreg cu un singur şi acelaş glas.

Luntrea fu repede târâtă de curent şi se'nvârti în jurul ei. De odată se iviră pe țărmul celălalt doi bărbați. Erau Martin Paz şi don Vegal.

— Fiică-mea, fiică-mea! esclamă tatăl, căzând în genunchi pe țărm.

Luntrea alergă spre cataractă.

Martin Paz în picioare pe o stâncă, îşi legănă lațul care şueră în jurul capului. În clipa când luntrea era să fie înghițită, lunga funie de piele se desfăşură şi apucă luntrea cu latul ei.

— La moarte! urlă urdia sălbatică de indieni.

Martin Paz se înțepeni atunci şi luntrea atârnată deasupra prăpastiei, veni încetul cu încetul spre dânsul...

Pe neaşteptate şuierâ însă o săgeată, străbătând văzduhurile şi Martin Paz, căzând înainte în barca victimei, se duse ca să fie înghițit cu Sarah, în vârtejul cataractei.

Aproape'n aceiaşi clipă o a doua săgeată îl atinse pe don Vegal şi'i străbătu inima.

Martin Paz şi Sarah erau logodiți pentru viața cea de veci căci în suprema reunire, ultimul gest al fetei întipărise pecetea botezului pe fruntea indianului primenit într'o viață şi credință nouă.

Răscoala de pe vasul „Bounty”

Capitolul I
Părăsirea

Nici cea mai mică adiere, nici o încreţitură pe suprafaţa mărei; nici un nour pe cer. Minunatele constelaţii ale emisferului austral se arătau cu o neasemânătate puritate. Pânzele vasului „Bounty”[8] atârnă de a lungul catargurilor, bastimentul e nemişcat şi lumina lunei pălind în faţa Aurorei, ce se înalţă iluminează spaţiurile cu o nedefinită lucire.

„Bounty”, corabie de două sute cincisprezece tone cu patruzeci şi şase oameni echipaj, plecase din Spitbead la 23 decembrie 1787, sub comanda căpitanului Bligh, marinar încercat dar cam aspru, care însoţise pe căpitanul Cook în ultima'i călătorie de cercetări.

„Bounty” avea ca misiune specială să transporte în Antile arborele-pâne ce creşte din belşug în arhipelagul Tahiti. După un popas de şase luni în golful Matavai, Wiliam Bligh, încărcând o mie din aceşti copaci, luase calea Indiilor apusene, după o destul de scurtă şedere în insulele Amicilor.

De multe ori caracterul bănuitor şi supărăcios al căpitanului adusese scene neplăcute între unii din ofiţerii săi şi dânsul. Totuşi liniştea ce domnia pe „Bounty”, la răsăritul soarelui în ziua de 28 aprilie 1789 , nu prevestia întru nimic că se vor produce pe vas evenimente grave.

Totul părea într'adevăr liniştit, când dintr'odată o neaşteptată însufleţire se produse pe bastiment. Câţi-va marinari se încrucişează în cale, schimbă duoă-trei vorbe în şoaptă apoi dispar cu paşi mărunţi.

Să fie oare cuartul de dimineaţă? Întâmplatu-s'a pe bord ceva neaşteptat?

— Mai ales nici de cum sgomot, amicii mei, spuse Fletcher Christian, secundul lui „Bounty”. Bob, încarcă-ţi pistolul, dar să nu tragi fără porunca mea. Dumneata, Churchill, ia'ţi

---

[8] Credem nimerit să înştiinţăm pe cetitori că această povestire nu'i deloc o închipuire. Toate amănuntele sunt din analele maritime ale Marii Britanii. Câte odată realitatea procură fapte romantice, cărora închipuirea nu iar mai putea adăuga nimic. (n. a.)

toporul şi fă să sară broasca cabinei căpitanului. O ultimă recomandație: am nevoie de el viu-viuleț!...

Urmat de vre-o zece marinari înarmați cu săbii, cuțite şi pistoale, Christian se strecură în întrepunte; apoi după ce a aşezat două străji în fața cabinei lui Stewart şi a lui Peter Heywood, maistrul de echipaj şi midshipmanul lui „Bounty”, el se opri în fața uşei căpitanului.

— Hai, flăcăi, spuse el, o bună opintire cu umărul!...

Uşa cedă sub o puternică apăsare şi marinarii se năpustiră în cabină. Surprinşi atunci de întunecime, şi gândindu-se poate la gravitatea faptei lor, ei avură o clipă de şovăire.

— Ei! cine'i acolo? cine cutează a'şi îngădui?... răcni căpitanul sărind jos din patul lui.

— Tăcere Bligh! răspunse Churchill. Taci şi nu încerca să te pui de price, sau te leg fedeleş!

— De prisos să te mai îmbraci, adăugă Bob. Vei face pururea o figură bună, când vei fi spânzurat de drugul catargului!

— Leagă'i mâinile la spate, Churchill, spuse Christian, şi urcă'l pe punte!...

— Cel mai grozav dintre căpitani nu e tare fioros pentru cel ce ştie să se poarte cum trebuie, observă John Smith, filozoful cetei.

— Apoi cortegiul, fără a se sinchisi să mai trezească sau ba pe marinarii ultimului rond de veghe, încă adormiți, urcă iar scara şi se ivi din nou pe punte.

Asta era o răzmiriță în toată legea. Numai unul dintre toți ofițerii bordului, Young, unul dintre midshipmeni făcuse cauză comună cu răsculații.

Întru ce priveşte oamenii echipagiului, şovăielnicii trebuiseră să cedeze pentru o clipă, pe când ceilalți, fără arme, fără şef rămâneau privitori ai dramei ce avea să se săvârşească sub ochii lor.

Toți erau pe punte, aşezați în tăcere; observau stăpânirea de sine a căpitanului lor, care – pe jumătate gol – înainta cu capul sus în mijlocul acestor oameni deprinşi să tremure înaintea lui.

— Bligh, spuse Christian cu o voce aspră, eşti degradat din comandamentul dumitale.

— Nu'ți recunosc dreptul... răspunse căpitanul.

— Să nu pierdem timpul cu zădarnice protestări, esclamă Christian care'l întrerupse pe Bligh. Sunt în această clipă interpretul întregului echipaj de pe „Bounty". Nici nu plecasem din Anglia şi aveam a ne tângui de insultătoarele'ți bănuieli, de procedeele dumitale grosolane. Când zic „noi", înțeleg şi pe ofițeri tot aşa ca şi pe marinari. Nu numai că n'am putut obține niciodată satisfacția ce ni se datora, dar ne-ai respins totdeauna cu dispreț plângerile! Sântem noi câini, ca să fim înjurați pe fie ce clipă? Canalii, hoți, minciunoşi, furi! Nu aveai expresie în deajuns de tare, insultă destul de grosolană pentru noi!... Într'adevăr ar trebui să nu fii om, ca să poți răbda o astfel de viață!... Şi eu, eu, compatriotul dumitale eu care cunosc familia dumitale, eu care am mai făcut două călătorii sub ordinele dumitale, fost'am cruțat? Nu m'ai învinuit chiar eri că ți-am furat câteva mizerabile de fructe? Şi oamenii! Pentru o nimica toată, în lanțuri!... Pentru un fleac, douăzeci şi patru de lovituri cu frânghia! Ei bine, totul se plăteşte în lumea asta!... Ai fost prea liberal cu noi, Bligh! La rândul nostru! Injuriile, nedreptățile dumitale, invinuirile dumitale smintite, chinurile morale şi trupeşti care au copleşit echipagiul dumitale de un an şi jumătate, ai să le ispăşeşti şi le vei ispăşi cu asprime!... Căpitane, ai fost judecat de acei pe cari i-ai ofensat şi eşti osândit. Aşa este, camarazi?

— Da, da, la moarte! răcniră cea mai mare parte dintre marinari, amenințându-şi căpitanul.

— Căpitane Bligh, reluă Christian, unii au vorbit să te înalțe de capătul unei frânghii între cer şi apă. Alții propuneau să'ți sfâşie umerii cu pisica cu nouă cozi, până ce'ar fi venit moartea. Erau lipsiți de imaginație. Am găsit ceva mai bun decât asta. De altcum nu eşti singurul vinovat aci. Acei cari au îndeplinit cu credință întotdeauna ordinile dumitale, ori cât de crude ar fi fost, ar fi desnădăjduiți să treacă sub ordinile mele ca comandant. Ei au meritat să te însoțească acolo unde te va împinge vântul. Să se aducă şalupa!

Un murmur de desaprobare primi aceste din urmă cuvinte ale lui Christian, care păru că nu se sinchiseşte de asta.

Căpitanul Bligh, pe care aceste amenințări nu isbutiau a'l turbura, se folosi de o clipă de tăcere spre a cuvânta.

— Ofițeri şi marinari, spuse el cu o voce puternică, în

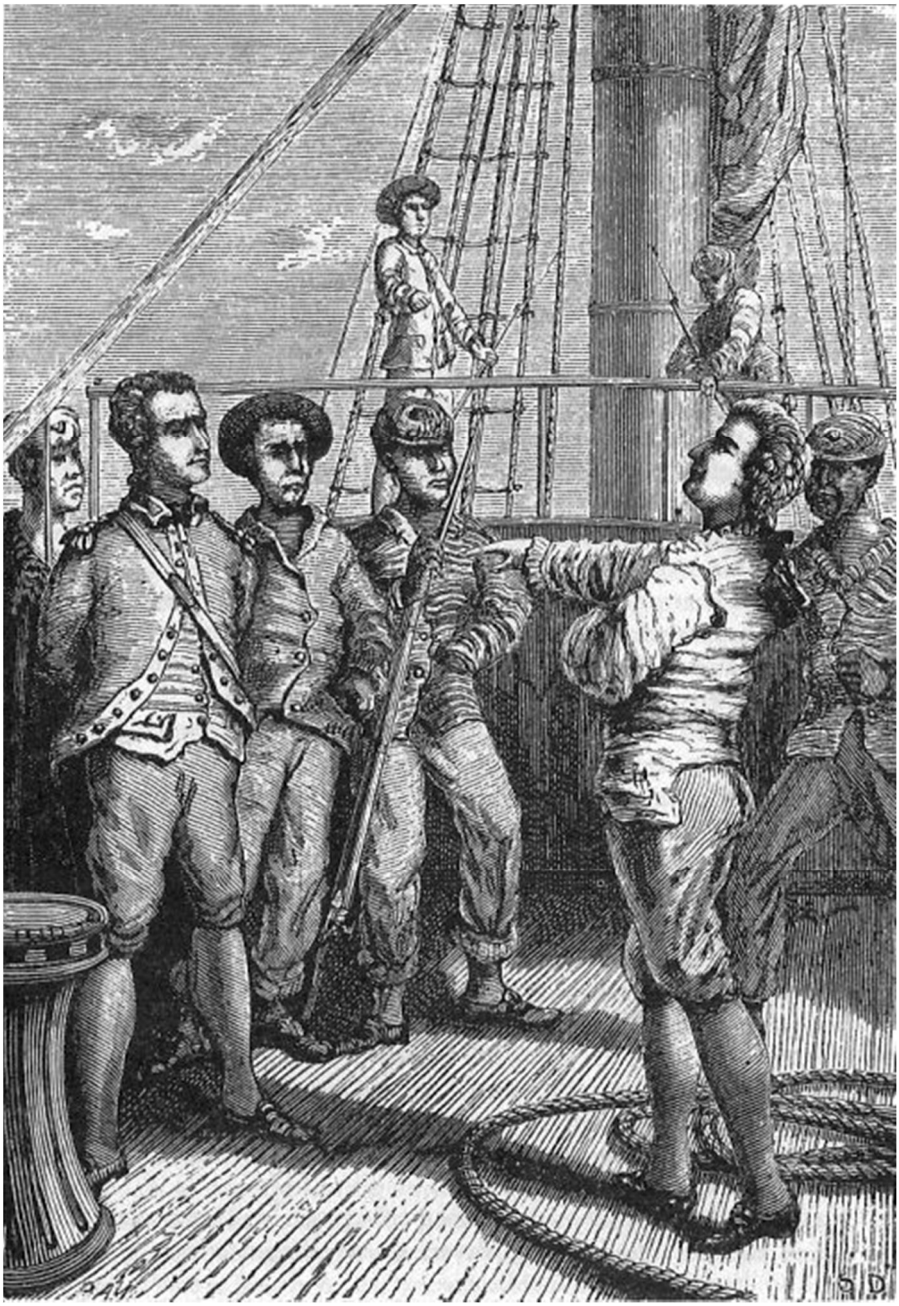

calitatea mea de ofițer al marinei regale, comandant al lui „Bounty”, protestez în potriva tratamentului la care vreți să mă supuneți. Dacă aveți a vă plânge de felul în care mi-am exercitat comandamentul, puteți să cereți să fiu judecat de o curte marțială. Dar negreşit că nu v’ați gândit la gravitatea actului ce va să’l săvârşiți. A ridica mâna în potriva căpitanului vostru înseamnă a vă răsvrăti în potriva legilor existente, este a vă face cu neputință o reîntoarcere în patria voastră, înseamnă a voi să fiți tratați ca nişte pirați! Mai curând ori mai târziu, moartea înjositoare, moartea trădătorilor şi a răsvrătiților!... În numele cinstei şi a supunerii ce mi-ați jurat, vă somez să vă întoarceți la datorie!

— Ştim desăvârşit de bine, la ce ne expunem, răspunse Churchill.

— Destul! Destul! strigă echipagiul, gata să treacă la fapte.

— Ei bine, spuse Bligh, dacă vă trebuie o victimă, să fiu eu acela, dar numai eu singur! Aceia dintre tovarăşii mei pe cari îi osândiți ca şi pe mine, nu au făcut alta decât să îndeplinească poruncile mele!...

Vocea căpitanului fu atunci înăbuşită de un concert de urlete, şi el trebui să renunțe a mişca aceste inimi împietrite.

În acest timp fuseseră luate toate măsurile pentru ca poruncile lui Christian să fie îndeplinite.

Între timp se iscase o vie discuție între secund şi cei mai mulți răsvrătiți ce voiau să’l părăsească pe valuri pe căpitanul Bligh şi tovarăşii săi, fără a le da o armă, fără a le lăsa o uncie de pâne.

Unii – şi asta era şi părerea lui Churchill – găsiau că numărul acelora ce trebuiau să plece de pe vas nu era destul de mare. Trebuia să se desfacă, spunea el, de toți oamenii cari neparticipând de-adreptul la complot, nu erau siguri. Nu se puteau bizui pe aceia ce se mulțumiau a primi faptele îndeplinite. Întru ce’i privia pe dânsul, spatele lui îl mai durea încă de la loviturile de biciu ce le primise pentru că dezertase la Tahiti. Cel mai bun, cel mai repede mijloc de a’l vindeca, ar fi să’i dea lui pe mână mai întâi pe comandant!... Ar şti el să se răsbune şi încă cu propria lui mână!

— Hayward! Hallett! strigă Christian adresându-se către duoi ofițeri, fără a mai ține seama de observațiile lui

Churchill, scoborâți-vă în şalupă!

— Ce v'am făcut eu de mă tratați ast-fel? spuse Hayward. Mă trimeteți la moarte!

— Învinuirile sunt de prisos! Supune-te, dacă nu!... Fryer, îmbarcă-te şi dumneata!...

Dar aceşti ofițeri în loc să se îndrepte spre şalupă, se apropiară de căpitanul Bligh, şi Fryer care părea cel mai hotărît, se plecă spre dânsul spunându'i:

— Comandante, vrei să încerci a recuceri bastimentul? Nu avem arme, drept este; dar aceşti îndărătnici, surprinşi nu s'ar putea împotrivi. Dacă unii dintre noi vor fi ucişi nu interesează! Se poate încerca lupta! Cum ți se pare?

Ofițerii se şi pregatiau ca să se arunce asupra răsvrătiților, ocupați cu golirea şalupei, când Churchill – căruia nu'i scăpase această convorbire oricât de repede se făcu – îi înconjură cu vre-o câți-va oameni bine înarmați şi porunci să'i îmbarce cu de-a sila.

— Millward, Muspratt, Birket, şi voi ceilalți, spuse Christian adresându-se câtorva marinari ce nu luaseră parte la răzmiriță, scoborâți-vă între punte şi alegeți-vă ceeace aveți mai de preț! Veți însoți pe căpitanul Bligh. Tu, Morisson, supravehegiază'mi găliganii ăştia!... Purcell, ia'ți lada de dulgher, îți dau voie s'o iei cu tine.

Două catarguri cu pânzele lor, câte-va cuie, un fierăstrău, o jumătate bucată de pânză, patru mici vase conținând o sută douăzeci şi cinci litri de apă, o sută cincizeci livre de pesmeți, treizeci şi două livre de carne de porc sărată, şase sticle de vin, şase de rom, pivnița cu lichioruri a căpitanului, iată tot ce li se îngăduiră părăsiților să ia cu dânşii. Li se mai aruncă pe de-asupra două-trei săbii vechi, dar li se refuză orice fel de puşti.

— Unde sunt deci Heywood şi Steward? zise Bligh, când fu în şalupă. M'au trădat şi ei?

Nu'l trădaseră, dar Christian hotărâse să'i țină pe bord.

Atunci căpitanul simți o clipă de descurajare şi slăbiciune foarte de ertat, care nu dură însă.

— Christian, spuse el, 'ți dau cuvântul meu de onoare că voiu uita tot ce s'a întâmplat, dacă renunți la groaznicu'ți plan! Te rog gândeşte-te la nevasta şi la familia mea! Eu mort,

ei ce se vor face toți ai mei!...

S.D.

— Dacă ai fi avut oare-care cinste, răspunse Christian, lucrurile n'ar fi ajuns până la acest punct. Dacă te-ai fi gândit mai adesea-ori la nevasta, la familia dumitale, la nevestile şi la familiile altora, n'ai fi fost aşa de aspru, atât de nedrept faţă de noi toţi.

La rându'i, bosmanul, în clipa îmbarcării încercă să înduioşeze pe Christian. Fu zadarnic.

— Prea e mult timp de când sufăr, răspunse acesta din urmă cu amărăciune. Nu ştii ce chinuri am suferit! Nu! Asta nu mai putea dăinui nici o zi mai mult şi de alt-cum, cred că nu ţi-e necunoscut, că în tot timpul călătoriei, eu – secundul acestei corăbii – am fost tratat ca un câine! Totuşi, despărţindu-mă de căpitanul Bligh, pe care poate n'o să'l mai revăd niciodată, vreau – de milă – să nu'i răpesc orice speranţă de isbăvire. Smith! Du-te în cabina căpitanului şi adu'i hainele, jurnalul şi portofoliul lui. Mai mult, să-i-se-dea „Tablele mele nautice" şi propriul meu sextant. Va avea ast-fel oare-cari sorţi de a'şi putea isbăvi tovarăşii şi să scape şi el din încurcătură!

Poruncile lui Christian fură îndeplinite, nu fără oarecare protestări.

— Şi acum, Morisson, desleagă odgonul, strigă secundul devenit prim şi har lui Dumnezeu!...

În timp ce răsvrătiţii salutau cu urale ironice pe căpitanul Bligh şi pe nefericiţii săi tovarăşi, Christian, răzămat de îngrăditura vasului, nu'şi putea lua ochii dela şalupa ce se îndepărta. Acest viteaz ofiţer, a căruia purtare până atunci sinceră şi cinstită, meritase laudele tuturor comandanţilor sub care servise, nu mai era decât şeful unei cete de piraţi. Nu'i mai era îngăduit să'şi mai vadă nici mama, nici logodnica, nici ţărmii insulei Man, patria sa. Se simţia decăzut în propria'i stimă, desonorat în ochii tuturora! Pedeapsa urmă greşalei.

Capitolul II
Părăsiții

Cu cei optsprezece călători ai ei – ofițeri şi marinari – şi puținele merinde ce le conținea, şalupa care'l ducea pe Bligh, era atât de încărcată în cât abia întrecea cu cincisprezece degete nivelul mărei. Lungă de douăzeci şi unu şi lată de şase picioare, ea putea fi cu desăvârşire potrivită serviciului vasului „Bounty"; dar pentru a conține un echipagiu aşa de numeros, pentru a face o călătorie ceva mai lungă, cu greu s'ar fi găsit vas mai păcătos.

Marinarii încrezători în energia şi dibăcia căpitanului Bligh şi a ofițerilor osândiți la aceeaşi soartă, vâsliau cu tărie şi şalupa spintecă cu repeziciune talazurile.

Bligh nu şovăise în privința hotărârei de luat. Trebuia mai întâi să ajungă cât mai curând la insula Tofoa cea mai învecinată de insulele Amicilor, pe cari le părăsiseră de vre-o câteva zile, de acolo trebuiau să culeagă roade de copacul-pâne, să reînoiască provizia de apă, şi de acolo să meargă pe Tonga-Tabu. Ar putea să ia de-acolo, fără îndoială, merinde în destul de mare cantitate, pentru a face drumul până la aşezămintele olandeze din Timor, dacă – de teama indigenilor – n'ar voi să se oprească în numeroasele arhipelaguri presărate în cale.

Prima zi trecu fără incidente şi se înoptă când zăriră coastele insulei Tofoa. Din nefericire țărmul era aşa de stâncos, plaja aşa de anevoioasă, încât nu se putea debarca noaptea. Deci trebuiră să aştepte faptul zilei.

Bligh înțelegea să nu se atingă de proviziile şalupei, cel puțin fără de o absolută trebuință. Deci trebuia ca insula să hrănească şi pe oameni şi pe dânsul. Asta i se părea să fie greu, căci mai întâi de toate când fură pe uscat, nu văzură țipenie de locuitor. Totuşi nu întârziară să se arate vre-o câți-va şi fiind bine primiți ei aduseră şi pe alții cari aduseră apă şi vre-o câte-va nuci de cocos.

Încurcătura lui Bligh era mare. Ce să spună acestor autohtoni care făcuseră negoț cu „Bounty" în timpul ultimului său popas aci? Era lucru de seamă să le ascundă cu ori-ce preț adevărul ca să nu nimicească prestigiul de care

erau înconjurați până atunci străinii în aceste insule.

Să spună că erau trimişi după merinde de bastimentul rămas în larg? Cu neputință, de oare ce „Bounty” nici vizibil nu era, chiar din înaltul colinelor! Să spună că corabia se înecase şi că indigenii vedeau în ei unicii supraviețuitori ai naufragiaților? Asta era fabula cea mai verosimilă. Poate că i-ar mişca, i-ar face să împlinească proviziile şalupei. Deci Bligh se opri la această din urmă hotărâre, ori cât de primejdioasă ar fi fost ea, şi'şi vesti oamenii – pentru ca toți să fie înțeleşi în privința acestei fabule.

Auzind această povestire băştinaşii nu deteră nici un semn de bucurie, nici de mâhnire. Fața lor nu exprima decât o adâncă mirare şi fu cu neputință a se cunoaşte ce gândiau ei.

În ziua de 2 mai numărul indigenilor veniți din alte părți ale insulei spori într'un chip neliniştitor, şi Bligh putu să judece în curând că ei aveau intenții duşmănoase. Unii încercară chiar să tragă şalupa pe uscat şi nu se retraseră de cât în fața energicelor demonstrații ale căpitanului, care trebui să'i amenințe cu cuțitul său. În acest timp unii dintre oamenii trimişi de Bligh să caute apă, se înapoiau cu trei damigene.

Venise momentul de a părăsi această insulă inospitalieră. La apusul soarelui totul era gata, dar nu era lesne de ajuns la şalupă. Țărmul era plin de o mulțime de indigeni ce isbiau piatră de piatră, gata să le arunce.Deci trebuia ca şalupa să stea la câți-va stânjeni departe de țărm şi să nu acosteze de cât chiar în clipa când oamenii ar fi gata de îmbarcare.

Englezii, cu adevărat foarte neliniştiți de pornirile duşmănoase ale autohtonilor se scoborâră iar pe plajă în mijlocul a două sute de indigeni ce nu aşteptau de cât un semnal ca să se arunce asupră-le. Intraseră cu toții în vas, totuşi unul dintre marinari, numit Bancroft, avu nenorocita idee de a se înapoia pe plajă, ca să caute un lucru oare care ce'l uitase acolo. Într'o clipă nesocotitul acesta fu înconjurat de autohtoni şi ucis cu lovituri de pietre, fără ca tovarăşii săi – cari nu aveau nici o armă de foc – să'l fi putut ajuta. Dealtmintrelea, şi ei însu'şi erau atacați în acea clipă: pietrele ploau asupra lor!...

— Haideți, băieți, strigă Bligh, repede la vâsle şi opintiți cu

tărie!

Atunci băştinaşii intrară în mare şi aruncară o nouă grindină de pietre asupra şalupei. Mai mulți inşi fură răniți. Dar Hayward luând una din pietrele ce căzuseră în şalupă, ochi pe unul dintre asaltatori între ochi. Indigenul căzu deabuşilea scoțând un strigăt puternic, căruia îi râspunse uralele englezilor. Nenorocitul lor camarad era răsbunat.

Între timp mai multe pirogi se desprinseră de pe țărm şi se apucă să-i urmărească. Faptul acesta nu se putea termina de cât printr'o luptă al căreia sfârşit n'ar fi putut să fie fericit, când şeful de echipagiu avu o luminoasă idee. Fără să'i treacă prin minte că imita pe „Hippomene" în lupta lui cu „Atlante", se despuie de bluză şi o asvârli în mare. Băştinaşii zărind prada, întârziară o vreme pentru ca s'o ridice şi acest şiretlic îngădui şalupei să ocolească ascuțişul golfulețului.

Între acestea, se înoptase de abinelea şi indigenii descurajați părăsiră urmărirea şalupei.

Această primă încercare de debarcare era prea nenorocită, pentru a fi reînoită; cel puțin aşa fu părerea căpitanului Bligh.

— Acum este timpul când trebuie de luat o hotărâre, spuse el. Scena petrecută la Tofoa se va reînoi, sunt sigur de asta, la Tonga-Tabu şi pretutindeni unde vom vrea să acostăm. În mic număr, fără puşti, vom fi la cheremul indigenilor. Lipsiți de obiecte de schimb, nu putem cumpăra merinde şi ni'i cu neputință să ni le procurăm cu de-asila. Sântem deci reduşi la singurile noastre mijloace. Or, ştiți ca şi mine, prieteni, cât de mizerabile sunt!... Dar nu e mai bine oare să ne mulțumim cu ele, de cât să riscăm la fie-care aterizare viața mai multora dintre noi?... Totuşi nu vreau să'mi ascund întru nimic grozăvia situației noastre. Pentru a ajunge la Timor avem aproape o mie două sute de leghe de străbătut şi va trebui să vă mulțumiți cu o uncie de pesmeți şi un sfert de pintă de apă! Mântuirea numai cu acest preț se poate avea şi încă şi asta cu condiția să găsesc în voi cea mai deplină supunere. Răspundeți'mi fără gând ascuns! Vă învoiți a încerca întrepinderea? Jurați'mi că vă veți supune poruncilor mele, ori cari ar fi ele? Făgăduiți că vă veți supune fără murmure acestor lipsuri?...

— Da, da! O jurăm! exclamară într'o voce tovarăşii lui Bligh.

— Prieteni, reîncepu căpitanul, de asemenea trebuie să

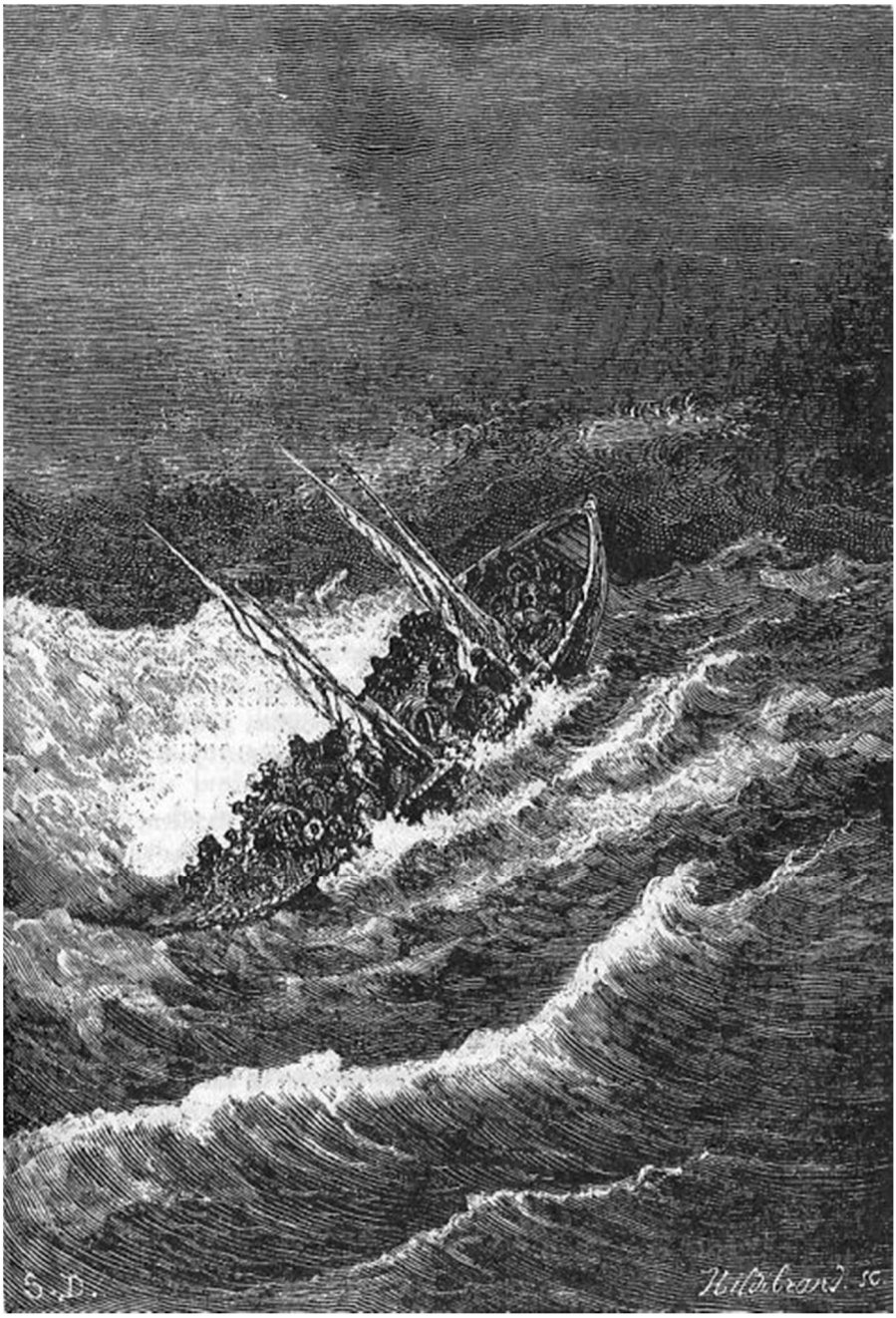
S. D.
Hildebrand. sc.

uităm reciprocile noastre nedreptăți, antipatiile şi urile noastre personale, în interesul tuturora, care trebuie să fie singura noastră călăuză!...

— O făgăduim.

— Dacă vă țineți de cuvânt, adăugă Bligh – şi la nevoie voiu şti să vă silesc la asta – răspund de isbăvire.

Atunci făcură calea spre vest-nord-vest. Vântul care era destul de puternic, bătea ca o vijelie în acea seară de 4 mai. Talazurile deveniră atât de mari, încât şalupa dispărea între ele şi părea că nu se mai poate ridica. Primejdia sporia pe fiece clipă. Uzi şi înghețați, nenorociții nu avură pentru a se întrema în ziua aceia de cât câte o ceaşcă de ceaiu cu rom şi un sfert dintr'o roadă a copacului-pâne, pe jumătate putrezitor.

A doua zi şi'n zilele următoare situația nu se schimbă. Şalupa trecu printre insulele ne numeroase, de unde se desprinseră câte-va piroage.

Pentru a'i urmări sau să facă niscai schimburi? În îndoială fiind, ar fi fost nesocotit lucru să se oprească. Aşa că şalupa cu pânzele întinse de un vânt bun, le lăsa în curând departe în urma ei.

În ziua de 9 Maiu isbucni o înspăimântătoare furtună. Tunetul, fulgerile se succedau fără întrerupere. Ploaia cădea cu o tărie dintre cele mai straşnice, cum nici o vijelie din climaturile noastre nu se pot asemăna, nici da o idee despre furia lor. Era cu neputință să ți se usuce hainele. Atunci Bligh avu ideea de a le înmuia în apă de mare şi a le îmbiba cu sare, pentru a reda pielei puțina căldură răpită de ploaie. Totuşi aceste ploi torențiale ce pricinuiră atâtea suferinți căpitanului şi tovarăşilor săi, îi cruțarâ de altele încă mai îngrozitoare, chinurile setei, pe care căldura nepotolită le-ar fi pricinut în curând.

În dimineața zilei de 17 Maiu, după o teribilă vijelie, tânguielile deveniră unanime:

— Nici odată n'o să avem puterea de a ajunge la Noua-Olandă exclamară nenorociții. Udați de ploaie, istoviți de oboseală, nu vom avea o clipă de odihnă! Pe jumătate morți de foame, n'o să ne sporeşti porțiile, căpitane? Prea puțin interesează că ni se sleesc merindele! Lesne le vom putea

înlocui sosind în Noua-Olandă!

— Refuz, răspunse Bligh. Asta ar însemna să procedăm ca nişte nebuni. Cum! N'am străbătut nici jumătate din distanța ce ne desparte de Australia şi sânteți de pe acum descurajați! Credeți de altmintrelea, că putem găsi cu înlesnire merinde pe coasta Nouiei-Olande? Nu cunoaşteți dar țara şi pe locuitorii ei!...

Bligh se apucă să le zugrăvească în trăsături mari firea solului, obiceiurile indigenilor, puținul temeiu ce trebuiau să pună pe primirea lor, toate lucrurile ce le putuse învăța din călătoria cu căpitanul Cook. Pentru astă dată nenorociții săi tovarăşi îl ascultară şi tăcură.

Cele cincisprezece zile următoare fură răsfățate de un soare luminos care îngădui să li se usuce vestmintele. În ziua de 27 fură trecute gherdapurile ce mărginesc coasta răsăriteană a Nouei-Olande. Marea era liniştită îndărătul acestei împrejmuiri madreporice şi a câtor-va grupulețe de insule cu o vegetație exotică, ce înveseliau privirile.

Debarcară, ne înaintând de cât cu luare aminte. Nu găsiră alte urme a sălăşluirei indigenilor, de cât urme vechi de focuri. Deci era cu putință de petrecut o noapte bună pe uscat.

Dar trebuiau să mănânce. Din fericire unul dintre marinari descoperi un banc de stridii. Fu un adevărat ospăț.

A doua zi Bligh găsi în şalupă o sticlă măritoare un scăpărător şi pucioasă.

Bligh avu atunci gândul să'şi împartă echipagiul în trei secții: una trebuia să rânduiască totul în şalupă; celelalte două să se ducă să caute merinde. Mai mulți oameni se plânseră cu amărăciune, declarând că mai bine le plăcea să se lipsească de prânzit, de cât să se expună prin acele meleaguri.

Unul dintre ei, mai furios sau mai enervat de cât camarazii săi, merse chiar până acolo că spuse căpitanului:

— Un marinar prețuieşte cât ori-care altul şi nu văd pentru ce ai mânca dumneata în totdeauna ca să te odihneşti! Dacă ți'i foame, du-te de-ți caută de mâncare! Pentru ceea ce faci dumneata aci te pot înlocui şi eu prea bine!...

Bligh înțelegând că acest fel de spirit de îndărătnicie trebuie stârpit pe loc, înşfăcă o gioarsă de cuțit şi aruncând unul la picioarele răsvrătitului, îi strigă:

— Apără-te sau te ucid ca pe un câine!...

Această atitudine energică îl făcu pe îndărătnic să-şi stăpânească pornirea şi nemulțumirea generală se potoli.

În timpul acestui popas echipagiul şalupei culese din bielşug stridii, un fel de scoici şi aduse apă de băut. Ceva mai departe în strâmtoarea Endeavaur cele două secții trimise după vânătoare de broaşte țestoase şi noddis[9], cea dintâi se înapoiă cu mâinile goale, a doua aduse şase noddis, dar ar fi prins şi mai mulți de nu s'ar fi îndărătnicit unul din ei, care îndepărtându-se de camarazii lui, speriă aceste paseri. Acest om mărturisi mai târziu că prinsese nouă din aceste sburătoare, şi că le mâncase pe loc de crude.

Fără merinde şi apă dulce pe cari le găsise pe coasta Nouei-Olande, e foarte sigur că Bligh şi tovarăşii lui ar fi pierit. De altcum erau cu toții într'un hal fără de hal, galbeni, prăpădiți, istoviți, adevărate leşuri.

Călătoria pe mare, spre a ajunge la Timor nu fu de cât o dureroasă repetare a suferințelor îndurate de aceşti nenorociți, înainte de a ajunge pe coastele Nouei-Olande. Numai că puterea de rezistență se micşorase la toți fără excepție. După câte-va zile picioarele lor erau umflate. În acest hal de slăbiciune nespusă, erau copleşiți de o dorință de a dormi aproape neîntrerupt. Erau semnele premergătoare ale unui sfârşit ce nu se putea să întârzie mult. Aşa că Bligh care observă acest lucru, împărți o îndoită porție celor mai slăbiți şi se sili a le reda puțină speranță.

În cele din urmă în ziua de 22 iunie dimineața, coasta Timorului se ivi, după trei mii şase sute optsprezece leghe de drum pe apă, făcut în condiții îngrozitoare.

Primirea ce-o avură englezii la Conpang fu dintre cele mai simpatice. Steteră aici două luni pentru ca să se întremeze. Apoi Bligh cumpărând un mic schonner ajunse la Batavia unde se îmbarcă pentru Anglia.

În ziua de 14 martie 1790 părăsiții debarcară la

---

[9] noddis – un fel de paseri.

Portsmouth. Povestirea chinurilor ce le răbdaseră stârni simpatia tuturora şi mânia tuturor oamenilor de inimă. Aproape numai de cât Amiralitatea puse să se înarmeze fregata Pandora cu optzeci tunuri şi o sută şaizeci oameni echipagiu, şi o trimise în urmărirea răsvrătiților de pe „Bounty”.

Vom vedea din capitolul următor ce se alesese cu ei.

Capitolul III
Răsvrătiții

După ce căpitanul Bligh fusese părăsit în largul mărei, „Bounty” se îndreptă spre Tahiti. Chiar în aceiaşi zi ajunse la Tubnai. Râzătoarea înfățişare a acestei insulițe înconjurate de un brâu de stânci madreporice, îl îmbia pe Christian să scoboare aci; dar demonstrațiile locuitorilor i se părură prea amenințătoare şi debarcarea nu se mai făcu.

În ziua de 6 iunie 1789 ancora căzu în rada portului Matavai. Uimirea tahitienilor fu mare de tot recunoscând vasul „Bounty”. Răsculații găsiră aci indigenii cu cari fuseseră în legătură într’o precedentă poposire, şi povestiră o fabulă căreia avură grijă să adauge în ea numele căpitanului Cook despre care tahitienii păstraseră cea mai bună amintire.

În ziua de 29 iunie răsculații porniră din nou spre Tubuai şi se apucară să caute vre-o insulă care să fie aşezată în afara drumului obişnuit al bastimentelor, al căreia pământ să fie destul de rodnic pentru a’i nutri şi pe care să poată trăi în toată siguranța. Rătăciră ast-fel din arhipelag în arhipelag, săvârşind tot soiul de prădăciuni şi excese, pe cari autoritatea lui Christian nu isbutia de cât tare rare-ori să le înlăture.

Apoi atraşi încă-odată de rodnicia insulei Tahiti, de obiceiurile blânde şi uşoare ale locuitorilor săi, se înapoiară iar în golful Matavai. Acolo două treimi din echipaj se scoborâră numai decât la uscat. Dar chiar în aceeaşi seară „Bounty” ridicase ancora şi dispăru, mai înainte ca marinarii debarcați să fi putut bănui gândul lui Christian de a pleca fără dânşii.

Părăsiți în voia soartei, oamenii aceştia se aşezară fără multă părere de rău în diferite ținuturi ale insulei. Şeful de echipaj Steward şi midshipmanul Peter Heywood – cei duoi ofițeri pe cari Christian îi exceptase dela osânda rostită în potriva lui Bligh şi’i luase fără voia lor cu ei – rămăseseră la Matavai, pe lângă regele Tippao, pe a căruia soră primul o luă în curând de soție. Morisson şi Millward se duseră de se aşezară pe lângă şeful Peno, care le făcu o bună primire. Ceilalți marinari se afundară în interiorul insulei şi nu întârziară a se căsători cu tahitiene.

Churchill şi un nebun furios, anume Thompson, după ce

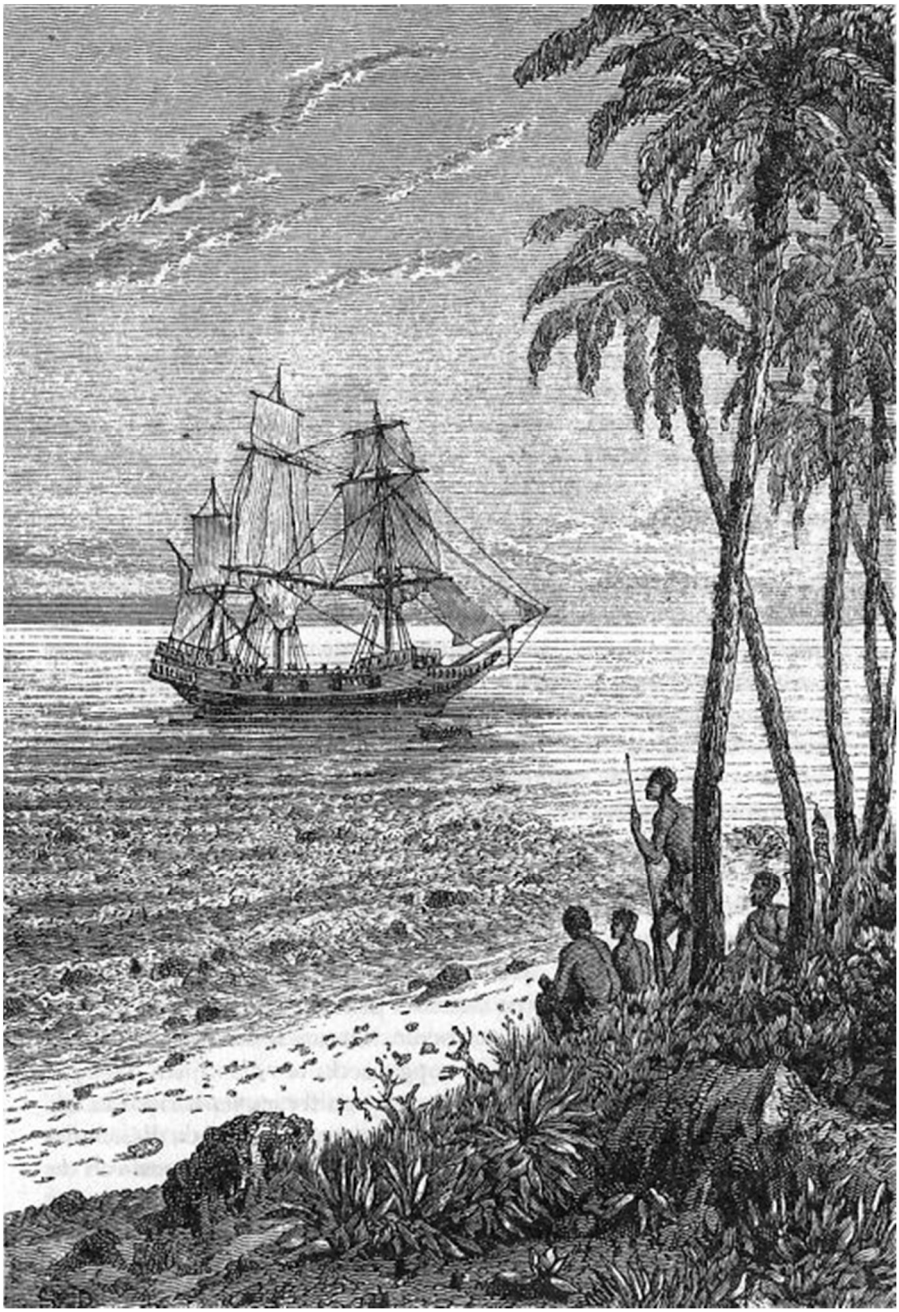

săvârşiră tot felul de fără de legi îşi veniră singuri de hac. Churchill fu ucis într'o luptă şi Thompson omorât cu pietre de băştinaşi. Astfel pieriră duoi dintre răsculați cari luaseră partea cea mai mare la răsvrătire. Ceilalți ştiură, din potrivă – prin purtarea lor bună – să se facă iubiți de tahitieni.

Totuşi Morisson şi Millward vedeau pururea pedeapsa atârnată de-asupra capetelor lor şi nu puteau vieţui liniştiți în această insulă, unde lesne ar fi putut descoperiți. Astfel ei zămisliră planul de a construi un schonner, pe care să încerce a ajunge la Batavia pentru a se pierde în mediul lumei civilizate. Cu opt dintre tovarăşii lor, fără alte scule de cât acelea ale dulgherului isbutiră – nu fără trudă – să construiască un mic vas pe care'l numiră „Resolution" şi'l odgoniră într-un golf în dosul unui ascuţiş al insulei Tahiti, numit capul Venus. Dar neputința absolută în care se aflau de a'şi procura pânzele, îi împiedica de a lua drumul mărei.

În acest timp, tari prin nevinovăția lor, Steward cultiva o grădină şi Peter Heywood aduna materialul unui vocabular care fu mai târziu de un mare ajutor misionarilor englezi.

Între acestea trecură optsprezece luni, când – în ziua de 23 martie 1791, un vas coti capul Venus şi se opri în golful Matavai. Era „Pandora", trimisă de amiralitatea engleză în urmărirea răsculaților.

Heywood şi Steward se grăbiră a se duce pe bord, îşi declarară numele şi calitatea, povestiră că nu luaseră nici o parte la răzmiriță, dar nu'i crezură şi fură numai de cât puşi în lanțuri, fără să se fi făcut cea mai mică cercetare. Tratați cu cea mai revoltătoare neomenie, puşi în lanțuri, amenințați să fie împuşcați dacă se serviau de limba tahitiană pentru a vorbi între ei, fură închişi într'o cuşcă de unsprezece picioare lungime aşezată la capătul punței din urmă şi pe care un iubitor de mitologie o înzorzonă cu numele de Cutia Pandorei.

În ziua de 19 mai „Resolution" căreia mereu îi lipsiau pânzele şi „Pandora" luară din nou calea mărei. Timp de trei luni aceste două bastimente încrucişară lângă arhipelagul Amicilor, unde se bănuia că se putuse refugia Christian şi restul răsculaților. „Resolution", având un slab tiraj de apă, făcu chiar servicii mari în timpul acestei încrucişeri; dar dispăru prin meleagurile insulei Chatam, şi cu toate că

„Pandora” rămăsese mai multe zile vizibilă, nici când nu se mai auzi vorbindu-se de ea, nici despre cei cinci marinari de pe dânsa.

„Pandora” îşi reluă calea spre Europa cu prizonierii săi, când în strâmtoarea Torres se isbi de o stâncă de mărgean şi se înecă aproape numai de cât cu treizeci şi unu dintre marinari şi patru revoltați.

Echipagiul şi prinşii ce scăpară de înnec, ajunseseră atunci la o insuliță nisipoasă. Acolo, ofițerii şi marinarii se putură adăposti sub corturi, dar răsculații expuşi arşițelor unui soare vertical fură readuşi pentru a găsi puțină uşurare, să se scufunde în nisip până la gât.

Naufragiații rămaseră pe această insuliță timp de câte-va zile; apoi ajunseră cu toții la Timor în şalupele „Pandorei”, şi supraveghierea atât de aspră cu care erau străjuiți revoltații, nu fu slăbită nici o clipă cu toată gravitatea împrejurărilor.

Sosiți în Anglia prin iunie 1792 revoltații trecură prin fața unui consiliu de răsboiu prezidat de amiralul Hood. Desbaterile durară şase zile şi se sfârşiră cu achitarea a patru dintre invinuiți şi osândirea la moarte a altor şase pentru crima de dezertare şi hrăpirea vasului încredințat pazei lor. Cei patru osândiți fură spânzurați pe un vas de răsboiu; ceilalți duoi – Steward şi Peter Heywood a cărora nevinovăție fusese în cele din urmă recunoscută – fură grațiați.

Dar ce se făcuse „Bounty”? Se înecase cu ultimii răsculați? Iată ceeace era cu neputință de ştiut.

Peste cinci ani după scena cu care se începe această povestire, adică în 1814[10], două vase de răsboiu încrucişau în Oceania sub comanda căpitanului Staines. Ele se aflau la sud de archipelagul Dangereux[11], în văzul unei insule muntoase şi vulcanice pe care o descoperise Carteret în călătoria lui în jurul lumei şi căreia îi dase numele de Pitcarn. Nu era de cât un con, aproape fără de țărm ce se înălța deasupra mărei şi al căruia teren era plin până pe piscuri de păduri de palmieri

---

[10] 1814 – dacă cititorul atent al povestirii este de părere că ar fi o greşeală cu acest an... îl învit să se lămurească, citind mai departe următoarele pagini ale narațiunii. (n. trad.)

[11] dangereoux – periculos

şi copacul-pâne. Nici când această insulă n'a fost vizitată, ea se afla la o mie două sute de mile de Tahiti, pe o latitudine de 25 grade 4 minute latitudine de sud şi 180 grade 8 minute longitudine de vest; ea nu măsura decât patru mile şi jumătate la circonferența ei şi numai o milă şi jumătate la axa mare şi despre ea nu se ştia de cât ceeace raportase Carteret.

Căpitanul Staines se hotărî s'o recunoască şi să caute un loc potrivit pentru debarcare.

Apropiindu-se de coastă, el fu surprins văzând colibe, plantații, şi – pe plajă – duoi indigeni cari după ce daseră drumul unei luntri pe mare şi străbătuse cu dibăcie isbitura furioasă a talazurilor, se îndreptară spre bastimentul său. Dar uimirea lui nu mai avu margini, când se auzi strigat de cineva într'o minunată englezească cu această frază:

— Ei! voi de colo, aruncați-ne o frânghie, ca să ne urcăm pe bord!

Abia ajunşi pe punte, cei duoi voinici vâslaşi fură înconjurați de marinarii încremeniți, ce'i copleşiau cu întrebări la cari nu ştiau ce să răspundă. Conduşi în fața comandantului, ei fură întrebați în toată regula:

— Cine sânteți?

— Eu mă numesc Fletcher Christian şi tovarăşul meu Young.

Aceste nume nu spuneau nimic căpitanului Staines, căruia nici prin minte să'i treacă a se gândi la supraviețuitorii de pe „Bounty".

— De când sânteți aici?

— Aici ne-am născut.

— Ce etate aveți?

— Eu douăzeci şi cinci de ani, răspunse Christian şi Young optsprezece.

Atunci Christian făcu căpitanului Staines mărturisirea următoare, ale căreia principale caracteristice iată-le:

Părăsind Tahiti, unde părăsia douăzeci şi unu de camarazi, Christian care avea pe bordul vasului „Bounty" povestirea călătoriei căpitanului Carteret, se îndreptase de-adreptul spre insula Pitcairn a cărei poziție i se părea potrivită scopului ce şi'l propunea. Echipagiul mai era încă

alcătuit din douăzeci şi opt de oameni. Erau Christian, aspirantul Young şi şapte marinari, şase tahitieni luaţi la Tahiti, dintre care trei cu femeile lor şi un prunc de zece luni, apoi trei bărbaţi şi şase femei, indigeni din Roubouai.

Prima grijă a lui Christian şi a tovarăşilor săi de îndată ce ajunseră la insula Pitcairn, fusese să nimicească vasul „Bounty", pentru ca să nu fie descoperiţi. Fără îndoială îşi răpiseră ei însu'şi prin asta ori-ce putinţă de a părăsi insula, dar aşa o cerea grija siguranţei lor.

Aşezarea micei colonii nu se putea face fără greutăţi, cu nişte oameni ce'i lega numai solidaritatea unei crime. Sângeroase certuri isbucniră în curând între tahitieni şi englezi. Aşa că în 1794 numai patru din aceşti îndărătnici mai vieţuiau. Christian căzuse sub cuţitul unuia dintre băştinaşii ce'i adusese el. Toţi tahitienii fură măcelăriţi.

Unul dintre englezi care găsise mijlocul de a fabrica spirtoase dintr'o plantă locală, sfârşise prin a se îndobitoci de beţie şi cuprins de un atac de delirum tremens se asvârlise din vârful unei stânci în mare.

Un altul, în prada unui atac de nebunie furioasă, se năpustise asupra lui Young şi asupra unuia dintre marinari, numit John Adams, cari se văzură siliţi să'l ucidă. În anul 1800 Young muri de o furioasă criză de astmă.

Atunci John Adams fu ultimul supravieţuitor din echipagiul răsvrătiţilor.

Rămas singur cu mai multe femei şi douăzeci de copii născuţi din căsătoria tovarăşilor săi cu tahitienele, caracterul lui John Adams se schimbă nespus de mult. Pe atunci nu avea de cât treizeci şi şase de ani; dar de mai mulţi ani tot asistând la atâtea scene de sălnicie şi de măcel, văzuse firea omenească sub atât de triste aspecte, încât după ce făcu o revenire în sine însu'şi se îndreptase cu totul.

În biblioteca lui „Bounty" păstrată în insulă, se afla o Biblie şi mai multe cărţi de rugăciune. John Adams cari le citia adesea, se converti, crescu în excelente principii tânăra populaţie care'l socotia ca pe un tată, şi deveni prin forţa lucrurilor, legislatorul, marele-preot şi ca să zicem aşa, regele Pitcairn-ei.

Între timp, până în 1814, nelinişţele sale fuseseră

neîncetate. În 1795, un vas de răsboiu apropindu-se de Pitcairn, cei patru supraviețuitori de pe „Bounty” se ascunseseră în păduri de nepătruns şi nu cutezară să iasă de acolo de cât după plecarea corăbiei. Acelaş act de pază bună, când debarcă în insulă un căpitan american în 1808, de unde luând un cronometru şi o busolă le înmână amiralității engleze; dar amiralitatea nu se emoționă la vederea acestor relicve ale vasului „Bounty”. Drept este că, pe vremea aceea erau în Europa preocupări de o totul altă gravitate.

Ast-fel fu povestirea ce'o făcură comandantului Staines cei duoi băştinaşi-englezi după tații lor: unul fiul lui Christian, celălalt fiul lui Young, dar când Staines ceru să'l vadă pe John Adams; acesta refuză să se ducă pe bord, înainte de a şti ce se va întâmpla cu el.

Comandantul, după ce asigură pe cei duoi tineri că John Adams era ferit prin prescripție, de oare ce se scurseseră douăzeci şi cinci de ani de când se întâmplase revolta de pe „Bounty”, se scoborî el pe uscat şi fu primit la debarcare de o populație compusă din patruzeci şi şase adulți şi un mare număr de copii. Toți erau mari şi viguroşi, cu tipul englezesc bine pronunțat; tinerele fete erau admirabil de frumoase şi modestia lor le întipăria un caracter cu totul ademenitor.

Legile puse în vigoare în insulă erau dintre cele mai simple. Pe o condică era însemnat ceeace câştiga fie-care prin munca lui. Moneda era necunoscută; toate târguielile se făceau cu ajutorul schimbului, dar nu aveau industrie, căci le lipsea materiile prime. Locuitorii purtau drept ori-ce îmbrăcăminte nişte pălării mari şi nişte încingători de iarbă. Pescuitul şi agricultura erau îndeletnicirile lor de căpitenie. Căsătoriile nu se făceau de cât cu învoirea lui John Adams şi numai atunci când bărbatul desțelinase şi plantase un tărîm destul de întins pentru a ajunge întreținerii viitoarei sale familii.

Căpitanul Staines, după ce strânse cele mai curioase documente despre această insulă pierdută prin pâraginile cele mai puțin frecventate ale Pacificului, apucă iar calea mărei şi se înapoiă în Europa.

După aceea, venerabilul John Adams şi-a sfârşit cariera lui atât de accidentată: muri în anul 1829 şi a fost înlocuit de reverendul George Nobbs care îndeplini încă în insulă

funcțiunile de pastor, de medic şi de dascăl şcolar.

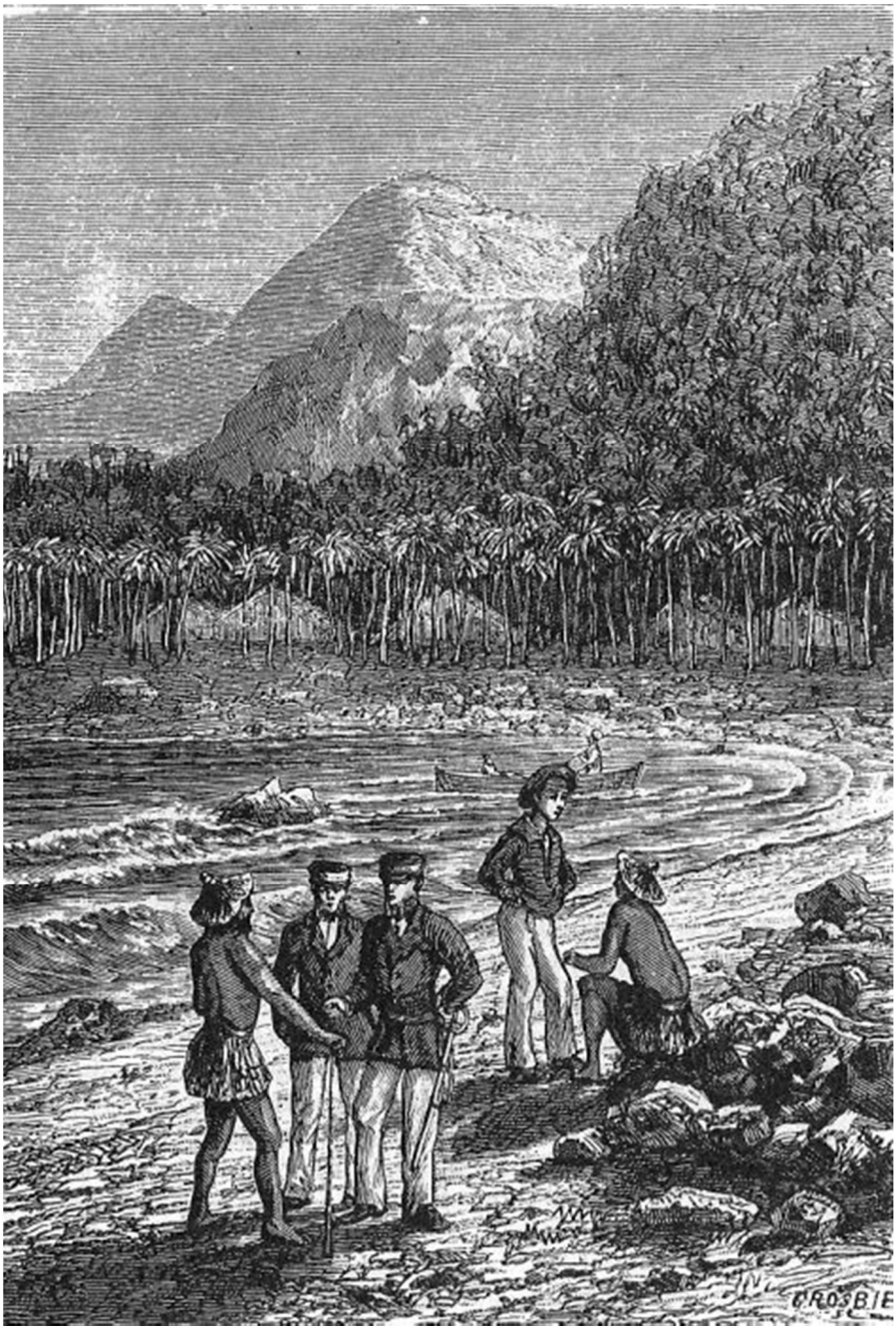
CROSBIE

În anul 1853 urmaşii răsvrătiților de pe „Bounty” erau în număr de o sută şaptezeci de inşi. De atunci populația nu făcu altă ceva de cât să sporeascâ şi deveni atât de numeroasă, încât peste trei ani după aceea ea trebui să se sălăşluiască în mare parte pe insula Norfolk. Dar o parte a emigranților regretau Pitcairn – deşi Norfolk era de patru ori mai mare, deşi solul era remarcabil prin avuția lui şi că condițiile de viață erau mai uşoare acolo. După doi ani de şedere aci, mai multe familii se înapoiară la Pitcairn unde continuară să propăşească.

Ast-fel fu desnodământul unei aventuri ce începuse într’un chip aşa de fioros. La început răsculați, ucigaşi, nebuni şi acum sub înrâurirea principiilor moralei creştine şi a învățăturei date de un biet marinar convertit, insula Pitcairn a ajuns patria unei populații blânde, primitoare, fericită, la care se regăsesc obiceiurile patriarhale ale primelor vârste.

41. Călătorie în Anglia şi în Scoția (1859)
42. Parisul în secolul XX (1960)
43. Aventurile a trei ruşi şi trei englezi în Africa Australă (1872)
44. Frații Kip (1902)
45. Cancelarul (1874)
46. Mihail Strogoff (1876)
47. Uimitoarele aventuri ale unui chinez (1879)
48. Arhipelagul în flăcări (1884)
49. Mathias Sandorf (1885)
50. Drumul Franței (1887)
51. Nord contra Sud (1887)
52. Familia fără nume (1888)
53. Doamna Branican (1891)
54. În fața steagului (1896)
55. Sfinxul ghețarilor (1897)
56. O tragedie în Livonia (1904)
57. Naufragiații de pe Jonathan (1909)
58. Povestiri
59. Călătorie prin imposibil (1882)
60. Cristofor Columb
61. Istoria marilor descoperiri vol. 1 (1870-1878)
62. Istoria marilor descoperiri vol. 2 (1879)
63. Istoria marilor descoperiri vol. 3 (1880)
64. În Magellania (1898)
65. Martin Paz (1851). Răscoala de pe vasul “Bounty” (1879)

Jules Verne